

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Barns inflytande i förskolans verksamhet

En fenomenografisk studie om förskollärares uppfattningar om barns inflytande
i förskolans verksamhet

Christina Almqvist

Inriktning: LAU390

Handledare: Ann-Charlotte Mårdsjö Olsson

Examinator: Jonas Ivarsson

Rapportnummer: HT12-2920-0039

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet LAU390

Titel: Barns inflytande i förskolans verksamhet - En fenomenografisk studie om förskollärares uppfattningar om barns inflytande i förskolans verksamhet.

Författare: Christina Almqvist

Termin och år: Ht., 2012

Kursansvarig institution: Sociologi och arbetsvetenskap

Handledare: Ann-Charlotte Mårdsjö Olsson

Examinator: Jonas Ivarsson

Rapportnummer: HT12-2920-0039

Nyckelord: Inflytande, demokrati, fenomenografi, delaktighet, barns perspektiv

Bakgrund

Denna studie grundar sig i mitt intresse för barns inflytande i förskolan.

Syfte och huvudfråga

Syftet med studien är att beskriva och analysera förskollärares uppfattningar om barns inflytande i förskolan.

- Vilka möjligheter har barn till inflytande i förskolans pedagogiska verksamhet enligt förskollärarna?
- Vilka svårigheter och dilemman finns enligt förskollärarna att ge barn inflytande i förskolans pedagogiska verksamhet?

Metod och material

För att kunna beskriva och analysera förskollärares uppfattningar om barns inflytande i förskolan har jag utgått från den fenomenografiska ansatsen, eftersom studien handlar om människors olika uppfattningar. Studien är empirisk och kvalitativ och insamlingsmetoden har varit intervjuer.

Resultat

I resultatet är uppfattningarna uppdelade i tre kvalitativt skilda beskrivande kategorier. I resultatet handlar uppfattningar om:

Kategori 1; barn samt barn blir sedda och hörda samt barn gör val

Kategori 2; växelvis samt barns intressen tas tillvara och ett gemensamt projekt

Kategori 3; Läraren samt lärare och barn har olika roller och tillfälligt inflytande

Betydelse för läraryrket

Studien har bidragit till en fördjupad medvetenhet kring barns inflytande i förskolan genom att jag fått möjlighet att få en större förståelse, för hur olika förskollärare uppfattar barns inflytande i förskolan. Studien kan sägas vara ett värdefullt reflektionsunderlag i förskolors arbete med demokrati och barns inflytande.

Förord

Jag som är författare till föreliggande studie heter Christina Almqvist. Jag är student vid Göteborgs universitet och är snart färdigutbildad förskollärare. Under min utbildning har jag läst inriktningen *Barn och ungas uppväxtvillkor, lärande och utveckling*. Mitt examensarbete har varit intressant och mycket lärorikt. Det har bidragit till ny kunskap och ny erfarenhet. Jag vill börja med att tacka förskolan för att jag gavs möjligheten att genomföra studien hos er. Likaså vill jag rikta ett stort tack till alla de förskollärare som delat med sig av sin tid och gentilt bidragit med värdefulla tankar och erfarenheter för studien. Jag vill också tacka min handledare Ann-Charlotte Mårdsjö Olsson för det stöd jag fått under processens gång. Avslutningsvis vill jag tacka min familj och mina vänner för allt stöd och uppmuntran.

Tack allesammans!

Christina Almqvist

Innehållsförteckning

1.	Introduktion.....	5
1.1	Inledning	5
1.2	Studiens Syfte och problemformulering.	6
1.3	Definition av begreppet inflytande	6
2	Teoretisk bakgrund	7
2.1	Fenomenografin.....	7
3	Litteraturgenomgång av tidigare forskning.....	8
3.1	Demokratins framväxt i det svenska samhället	8
3.2	Barns inflytande i förskolans verksamhet	10
3.3	Uppdraget kring barns inflytande- en fråga om demokrati	10
3.4	Användandet av begreppet i tidigare forskning om barns inflytande.....	11
3.5	Barnsyn.....	14
3.6	Perspektivtagande i förskolans verksamhet - en möjlighet eller begränsning för barns inflytande.....	15
3.6.1	Att närma sig barns perspektiv- en förutsättning för barns inflytande.....	15
3.6.2	Vuxnas makt och barns underordning.....	17
4	Metod	19
4.1	Fenomenografi som ansatts	19
4.2	Urval	19
4.2.1	Genomförande	20
4.2.2	Beskrivning av förskolan	20
4.2.3	Bortfall	21
4.3	Data insamling och genomförande	21
4.4	Genomförande av bearbetning av data	22
4.5	Validitet-reliabilitet och generaliserbarhet	22
4.6	Etik.....	23
4.6.1	Informationskravet	23
4.6.2	Samtyckeskravet.....	23
4.6.3	Konfidentialitetskravet	24
4.6.4	Nyttjandekravet	24
4.7	Metod diskussion.....	24
4.8	Analys.....	25
5	Resultat	26
5.1	Sammanfattning av resultat	26
5.2	Kategori 1: Barn	27

5.2.1	Underkategori 1A: Barn blir sedda och hörda	27
5.2.2	Underkategori 1B: Barn gör val.....	30
5.3	Kategori 2: Växelvis.....	31
5.3.1	Underkategori 2A: Barns intressen tas tillvara	31
5.3.2	Underkategori 2B: Ett gemensamt projekt.....	34
5.4	Kategori 3: Läraren.....	35
5.4.1	Underkategori 3A: Lärare och barn har olika roller.....	35
5.4.2	Underkategori 3B: Tillfälligt inflytande	38
6	Diskussion.....	41
6.1	Kategori 1. Barn	41
6.2	Kategori 2: Växelvis.....	42
6.3	Kategori 3: Läraren.....	43
6.4	Pedagogiska implikationer	45
6.5	Fortsatt forskning.....	45
6.6	Slutord	46
7	Referenslista.....	47
8	Bilaga 1	50
9	Bilaga 2.....	51

Figur och tabellförteckning

Figur 1	26
---------------	----

1. Introduktion

1.1 Inledning

Den 20 november 1989 antogs konventionen om barns rättigheter i FN:s generalförsamling, detta framgår i UD INFO (2006, s. 5-6), konventionen om barns rättigheter. Vidare förs fram att själva tanken om barns rättigheter lägger tonvikten på att barn ska få uttrycka sin mening och bli respekterade. Likaledes ska deras grundläggande behov bli tillgodosedda och de ska skyddas mot diskriminering och utnyttjande. Dessa krav kan sägas vara samhällets skyldighet att svara på. Förskolan är en social mötesplats där många barn tillbringar en stor del av sin dag. Det framgår av Skolverkets stödmaterial *Förskolans och skolans värdegrund–förhållningssätt, verktyg och metoder*, (2011), som menar att man inom förskolan har en enastående möjlighet att utveckla barnens demokratiska kompetens. Under de senaste årtionerna har det skett stora förändringar inom den svenska förskolan. Enligt Ekström (2007, s.12), kom begreppet inflytande att få betydelse i förskolans praxis i och med att förskolan fick sin första läroplan, vilken var Lpfö98. Det eftersom att begreppet direkt kunde kopplades till demokratiuppdraget. 2010 reviderades läroplanen för förskolan, vilket enligt regeringskansliet, (U2010:4443/S), har inneburit att det pedagogiska uppdraget fått allt större betydelse (s. 2-4). I och med den reviderade upplagan av läroplanen har barns inflytande i förskolan lagts större vikt vid. Till skillnad från Lpfö98 står nu specifikt under rubriken riklinjer i avsnitt 2.3, att förskollärare ska ansvara för, ” att samtliga barn får ett reellt inflytande” (skolverket, 2010, s. 12).

Enligt utbildningsdepartementet (U10.027, s. 4) kan orsaken till uppdragets ökade betydelse sägas vara att man hela tiden strävar efter att vidareutveckla kvalitén i förskolan. Men vad innebär då kvalitén i förhållande till förskolans demokratiska uppdrag? I FN:s konvention om barns rättigheter (2006, s. 26), artikel 12, slås fast att barn har rätt att tala om hur de vill ha det. Det innebär således att vuxna ska lyssna på och respektera barns åsikter vid bestämmandet av företeelser som rör det enskilda barnet. Detta kan i förskolan handla om att ge barnen inflytande och bestämmanderätt över exempel verksamhetens miljö och dess utformning. Enligt Arnér (2009, s. 24), påverkas barns respekt och förståelse för de skyldigheter och rättigheter som ska gälla i ett demokratiskt samhälle, av vuxnas förhållningssätt. Det innebär att vuxna är viktiga förebilder. Enligt skolverkets stödmaterial (2011, s. 8), läggs i förskolan grunden för barns förståelse för vad demokrati är. Det innebär att värden och normer, är en självskriven del i arbetet med barns utveckling och lärande. Detta ska ständigt kopplas till hur barnet utvecklar ansvarsförmågan och har inflytande. Av stor betydelse är att alla barn får känna att de har ett värde så att dem i sin tur förstår att alla andra har det också. Det innebär således att kunskap i form av förmåga att förstå, är i fokus för ett demokratiskt lärande i förskolan. Utifrån denna aspekt är det viktigt att vara medveten om att det är i samspelet med andra grunden läggs för förståelsen av vad demokrati är (a.a.).

Resultatet visar på en variation av uppfattningar, vilket lett till att de kunnat placeras i olika kategorier. Där pedagogers uppfattningar om fenomenet barns inflytande i förskolans verksamhet, beskrivs och analyseras.

1.2 Studiens Syfte och problemformulering.

Syftet med studien är att; beskriva och analysera förskollärares uppfattningar om barns inflytande i förskolans verksamhet.

- Vilka möjligheter har barn till inflytande i förskolans pedagogiska verksamhet enligt förskollärarna?
- Vilka svårigheter och dilemman finns enligt förskollärarna att ge barn inflytande i förskolans pedagogiska verksamhet?

1.3 Definition av begreppet inflytande

Enligt Svenska akademins ordlista (2006), betyder begreppet inflytande, möjlighet att påverka.

I FN:s konvention om barns rättigheter (UD INFO, 2006, s. 26), artikel 12, framgår även vad som är betydelsefullt för barns inflytande. Det slås fast att:

1. Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.
2. För detta ändamål ska barnet särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftning procedurregler, i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet.

I denna studie definieras barns inflytande enligt följande;

Barn får inflytande i en verksamhet som är tillåtande där barnens erfarenheter, tankar och idéer tas till vara och utgör grunden för verksamhetens utformning och planering.

Jag menar att barns inflytande blir till då barnen har medbestämmanderätt över verksamheten och dess utformning och är självklara aktörer i praxis. Det innebär att barnens nyfikenhet, frågor och intresse tas tillvara i vardagen och genomsyrar den pedagogiska verksamheten. Barn får inflytande genom att vara delaktiga i verksamheten. Det handlar om ett samspel mellan lärare och barn som ska bygga på dialog och respekt. Barns inflytande kopplas till demokratiuppdraget och för att barn ska få inflytande i förskolan krävs att lärare strävar efter att närma sig barns perspektiv.

2 Teoretisk bakgrund

I detta kapitel redogörs för den fenomenografiska ansatsen som utgjort en teoretisk bakgrund för studien.

2.1 Fenomenografin

Enligt Marton & Booth, (2000, s. 146), kan fenomenografin beskrivas vara en ansats för att formulera och identifiera och kunna handskas med specifika forskarfrågor. Dessa frågor kan sägas vara relevanta för lärandet i den pedagogiska verksamheten. Den fenomenografiska ansatsen är konkret inom en kvalitativ analys. Inom fenomenografin förutsätts att det i världen förekommer olika fenomen, som för olika människor har olika innerbörd (Kroksmark, 2007, s. 4-6).

Enligt Marton & Booth, (2000, s. 146), kan grunden inom fenomenografin förklaras bygga på intresset att beskriva fenomen i världen utifrån andras betraktelser. Utifrån den variation som framkommer handlar det om att se närmare på förändringar och variation av olika människors förmåga att förstå sig på världen. Kroksmark (2007, s. 4-6), för fram att den fenomenografiska ansatsen är relaterad till människors uppfattningar av företeelser och andra ting, vid en specifik situation. Det centrala är hur människan ifråga uppfattade innehållet. Då människan uppfattar något, är det just detta något som uppfattas. Vidare menar författaren att fenomenografi kan skildras som en ansats som strävar efter att göra verkligheten så uppfattad och så rättvis som det bara går. Av stor vikt är att fenomenografin betraktas som en rörelse, där syftet är att undersöka variation av flera pedagogiska problemområden och tankar (a.a.).

Enligt Kroksmark (2007, s. 4-6,) är människans livsvärld och den levda erfarenheten centrala begrepp inom fenomenografin. Marton & Booth, (2000, s. 16-30), menar att begreppet kunskap om världen är en variant av en epistemologisk fråga. Det kan närmare beskrivas som att det handlar om den kunskap man tagit till sig och giltigheten i denna. Världen kan inte särskilja från människan eller tvärtom, vilket beror på att människan lever i den värld hon har erfarenhet av. Det handlar om att ta människans erfarenheter på allvar och således utforska den sociala, fysiska och inte minst kulturella värld som människan är en del av och erfar. Världen kan inte betraktas som subjektiv, ”*där inne*” eller som ”*verklig därute*” Världen konstruktureras inte, den konstitueras som en sammansatt förbindelse mellan dem (a.a.).

3 Litteraturgenomgång av tidigare forskning

Nedan redogörs för demokratins framväxt i det Svenska samhället. Vidare i litteraturgenomgången behandlas begreppet barns inflytande i relation till det pedagogiska uppdraget. Därpå följer tidigare forskning om barns inflytande och begreppet kopplas till barnsyn och perspektivtagande.

3.1 Demokratins framväxt i det svenska samhället

I ett medvetet arbete kring demokratiuppdraget i förskolan anser Vallberg Roth, (2002, s. 9), att det är av stor vikt att tillägna sig en större insikt kring förskolans historiska framväxt. Enligt den svenska Lärarutbildningskommittens slutbetänkande (SOU, 1999:63, s. 62) i Vallberg Roth, (2002, s. 9), kan lärares kunskap kring läroplansteori anses nödvändig för att få en större förståelse för hur den pedagogiska verksamheten styrs och regleras av normer, regler och andra ideologier. Nedan skildras hur demokratin växt fram i förskolan under de senaste århundradena.

Kyrkan med dess kristna moral var framträdande ända in på 1800-talet, enligt Westlund (2011, s. 12). Under århundradets början skapades de första barnkrubborna i det Svenska samhället. Att dessa uppkom låg till grund för att klassproblematik och fattigdom var aktuellt vid denna tid. Man oroade sig för att befolkningen som tillhörde det lägre klass skiktet inte fostrade barnen så som ansågs nödvändigt för tiden (Ekström, 2007, s. 5). Vid detta skede förekom småbarnsskolor där den kristna andan var dominerande. Det innebar att ordning, punktlighet och inte minst renlighet eftersträvades, medan leken var förlagd tillrast. Det övergripande syftet med småbarnsskolorna var att ge en passande uppfostran och en kristen, moralisk och kärleksfull omvårdnad (Vallberg Roth, 2002, s. 30-49). I slutet av 1800-talet kom samhället att sekulariseras allt mer, beroende på att kyrkans dominerande ställning i samhället ifrågasattes. I och med barnträdgårdarnas uppkomst tonades den kristna undervisningen ned. En hemlik miljö var nu det man eftersträvade och leken fick en större plats för barnens fostran (Westerlund, 2011, s. 12–13).

Enligt Westerlund (2011, s. 13), har den svenska förskolan under historiens gång influerats av olika pedagogiska filosofer. Dessa har på olika sätt bidragit till hur demokratibegreppet än idag uppfattas. Runt sekelskiftet startades den första verksamheten i barnträdgårdarna som hade ursprung i Fröbelpedagogiken. Barnträdgårdarna kan förklaras vara en tidig variant av förskola. Vidare menar författaren att utifrån Fröbel var pedagogens roll var att uppmärksamt följa barnets naturliga utveckling och det innebar att man skulle undvika att bestämma i allt för stor utsträckning (a.a.).

Pramling Samuelsson och Mårdsjö Olsson (1997, 2007, s. 21), för fram att det på 1960-talet uppstod ett behov av daghem. Behovet uppkom i samband med att staten erkände sitt ansvar, vilket resulterade i en kommission som syftade till att ge förskolan en vetenskaplig grund. Vad gäller demokratin och dess framväxt kom en demokratisk fostran att få en allt centralare betydelse i förskolan. Barnen skulle nu fostras till kritiskt tänkande individer, till samarbete och till självständighet (Westlund, 2011, s. 12). De övergripande målen som tidigare var centraliserade kring familjeliv och moder ersattes av demokratiska samhällsmål. Dessa gynnade studerande och arbetande föräldrar. Övergripandemål formulerades nu i nyckelord som demokrati, trygghet och jämlikhet. Av största vikt för förskolan och dess uppgift var vid

denna tid att barnen skulle fostras till goda samhällsmedborgare (Vallberg Roth, 2002, s. 90–95).

Enligt Pramling Samuelsson & Sheridan (1999,2006, s. 15–17), inspirerades förskolepedagogiken vid denna tid av ett rationalistiskt tänkesätt där Dewey var i fokus. Det innebar att vetenskap nu beskrevs som en grund för tänkandet. På 1700-talet expanderade förskolan i och med att den byggdes ut allt mer. Det innebar att förskolan fick ett dubbelt demokratiuppdrag. Det resulterade i att barnen fick en förskola som vilade på demokratiska värderingar. Förskolan kunde nu även beskrivas vara ett samhälligt bidrag för ökad jämställdhet. Barnfostran blev ett offentligt intresse i jämförelse från tidigare, då fostran vid den tiden ansågs vara en privatangelägenhet (Westerlund, 2011, s. 13). Likaledes framgår av Englund (1999), i Ekström, (2007, s. 10), att barnen i förskolan nu skulle få möjlighet att vara deltagande i den demokratiska processen. Förskolan hade i enlighet med barnstugeutredningen till uppgift att skapa möjligheter för barnen att utvecklas till hänsynsfulla och öppna människor som kunde ha inlevelse och samarbeta med andra. Likaså framkom i målen att barnen skulle tillämpa sin kunskap till att förbättra sin egen, liksom andras villkor (a.a.).

Enligt Vallberg Roth, (2002, s. 160-175), har i slutet av 1980- talet, fram till 2000- talet fokus varit på det situerade världsbarnet. Det innebar att barnet betraktas som ett i grunden gott naturbarn. Enligt Englund, (1999), i Ekström, (2007, s. 10), har demokratibegreppet alltmer gått i riktning mot att individens ska ges möjlighet att bilda sin egen uppfattning kring vad som är sant och gott (a.a.). 1985 kunde man se att inställning till förskolan och dess uppgift i samhället var förändrat. Riksdagen fattade då enligt SOU 1997:157, ett beslut, om en förskola som skulle vara för alla barn. 1991 etablerades skolverket, vilket medförde att skolverket i slutet av 1990- talet blev överhuvud för utbildningsväsendet. Det ledde till att förskolan fick en läroplan, vilken var läroplanen för förskolan Lpfö98 (Vallberg Roth, 2002, s. 121).

2010 fick förskolan en reviderad upplaga av läroplanen (skolverket, 2010). Enligt Westerlund (2011, s. 16), har vissa förändringar gjorts som inneburit att förskolläraernas ansvar framgår tydligare mot tidigare, vad gäller barns inflytande. Vidare gör författaren en jämförelse av dagens läroplan gentemot socialstyrelsens pedagogiska program från 1987. Hon kom fram till att till skillnad från det pedagogiska program som var aktuellt 1987, finns nu inga begränsningar kring barns ålder. I dagens pedagogiska uppdrag ska samtliga barn få ta ansvar och vara delaktiga oavsett vilken mognad eller ålder barnen har (a.a.).

3.2 Barns inflytande i förskolans verksamhet

Nedan redogörs för innebörden av fenomenet barns inflytande i förskolan, utifrån ett läroplans perspektiv. Därefter knyts fenomenet an till tidigare forskning om begreppets användning. Då fokus i studien är på lärarnas uppfattningar om barns inflytande följs kapitlet med en redogörelse av barnsyn. Kapitlet avslutas med en skildring av olika perspektiv i förhållande till barns möjlighet till inflytande i förskolans verksamhet.

3.3 Uppdraget kring barns inflytande- en fråga om demokrati

Enligt regeringskansliet (Ds 2003:46, s. 9), är barns inflytande och demokratiuppdraget starkt kopplade till varandra. Det eftersom att demokratiuppdraget innebär att förmedla, förankra och levandegöra grundläggande demokratiska värden. Dessa företeelser handlar just om att arbeta med barns inflytande, människors lika värde och jämställdhet mellan könen (a.a.).

Den 18 mars 2003 tillsattes enligt, Regeringskansliet (Ds 2003:46, s. 6–10), utbildningsdepartementet en internarbetsgrupp, för att utreda barns möjligheter till inflytande i förskolan. Utifrån direktiv från arbetsgruppen skulle förslag lämnas på en tydligare reglering av barns rätt till inflytande, samt förskolans skyldighet att skapa möjligheter för ett ökat reellt inflytande. Det finns flera argument varför det är viktigt och betydelsefullt att barn är delaktiga och har inflytande i förskolan. Det grundläggande skälet till barns inflytande är att det faktiskt är en mänsklig rättighet. Likaså ska barn i skola och förskola fostras till demokratiska medborgare. Utifrån en demokratiskutgångspunkt ska förskolan med dess viktiga socialisationsuppdrag, förmedla och levandegöra grundläggande värden så som de är bestämda i läroplanerna (a.a.).

I förskolans läroplan (skolverket:2010, s. 12), avsnitt 2.3 *BARNES INFLYTANDE*, kopplas begreppet inflytande inledningsvis rakt till demokrati begreppet;

I förskolan läggs grunden för att barn ska förstå vad demokrati är. Barnens sociala utveckling förutsätter att de alltefter förmåga får ta ansvar för sina egna handlingar och för miljön i förskolan. De behov och intressen barnen själva på olika sätt ger uttryck för bör ligga till grund för utformningen av miljön och planering av verksamheten (skolverket, 2010:12).

Barns inflytande kan beskrivas vara nödvändigt för att barnen ska kunna tillägna sig en förståelse för vad demokrati är. Det handlar om att barnens tankar, idéer och intressen ska tas tillvara och vara en utgångspunkt i den dagliga verksamheten i förskolan. Då barnen är delaktiga i verksamheten och i utformandet av både innehåll och miljön, ges barnen möjlighet att utveckla sin ansvarsförmåga och sin sociala utveckling.

Avsnitt 2.3 *BARNS INFLYTANDE*, (skolverket, 2010, s. 12), följs av ytterligare två delar, som delas upp i olika mål och riktlinjer. Ett av målen är enligt läroplanen (skolverket, 2010), att;

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att förstå och handla efter demokratiska principer genom att få delta i olika former av samarbete och beslutsfattande (skolverket, 2010, s. 12).

Det är viktigt att barnen är delaktiga i verksamheten och har medbestämmanderätt. Att samarbeta och delta i beslutsfattande är konkreta situationer där barnen tillsammans med andra barn och vuxna på så vis kan tillägna sig normer och värden. Vad beträffar de grundläggande demokratiska principerna, betonas i skolverkets stödmaterial, *Förskolans och skolans värdegrund– förhållningssätt, verktyg och metoder*, (2011, s. 44), att det handlar om de mänskliga rättigheterna. Vilka kan beskrivas vara individens integritet och frihet. Principen om allas lika värde gäller i förhållande mellan barn och barn, barn och vuxna, olika barn, samt olika personalkategorier och i mötet med omvärlden och barnens föräldrar. De normer som styr förskolan och samhället och de relationerna vi har, behöver synliggöras och granskas. Av särskilt stor vikt i förskolan är att samtliga barn respekteras som människor, utifrån de medborgare de är och de rättigheter de har (a.a.).

Förskolans läroplan (skolverket, 2010, s. 12), följs av riktlinjer som vänder sig direkt till förskollärarna. Där i slås fast att förskollärarna ska ansvara för att samtliga barn i förskolans verksamhet ges ett reellt inflytande. En tolkning som kan göras av begreppet reellt inflytande, är att det handlar om att barnen ska få möjlighet till inflytande under hela dagen och således ska inte barns inflytande vara begränsat till enstaka aktiviteter i förskolans vardag. Avsnittet inflytande avslutas med riktlinjer för arbetslaget, där bland annat ansvar, respekt och delaktighet framgår som betydelsefulla faktorer för barns möjligheter att ha inflytande.

3.4 Användandet av begreppet i tidigare forskning om barns inflytande

Under de senaste årtiondena har allt fler avhandlingar och artiklar kommit vilka handlar om barns inflytande enligt Westerlund (2011, s. 25–31). Författaren betonar att barns inflytande i dag kan sägas ha starkt fokus i och med att fenomenet förs fram som en given väg till en allt mer demokratisk förskola.

I vardagligt tal inom förskolan, samt i vissa forskningssammanhang används begreppen inflytande och delaktighet ofta synonymt, enligt Arnér (2009, s. 14). Även om begreppen används liktydigt anser Arnér (2009, s. 14), att delaktighet har en annan innerbörd än inflytande. Författaren menar att delaktighet ger indikationen av att barn är delaktiga i något som någon annan redan bestämt. Medans inflytande beskrivs handla om att vuxna är tillåtande och bejakar barnens initiativ (a.a.).

Arnér (2009, s. 14), definierar inflytande enligt följande;

Inflytande i förskolan handlar om att barn ska ges möjlighet att påverka sin tillvaro på ett påtagligt sätt (Arnér, 2009, s. 14).

Först då barnens påverkan är påtaglig i verksamhet och barnens meningsfulla handlingar möts med respekt från de vuxna, kan sägas att barn har inflytande i förskolans verksamhet. Arnérs definition går i linje med förskolans läroplan (skolverket, 2010, s. 12), där det slås fast att alla barn som vistas på förskolan skall ges ett reellt inflytande (Westerlund, 2011, s. 20).

Enligt Pramling Samuelsson & Sheridan (2003) i Westerlund (2011, s. 20), definieras inflytande enligt följande;

När barn erfar att deras värld blir hörd och sedd, att deras intressen, intentioner och sätt att förstå bemöts och tas tillvara på ett respektfullt sätt menar vi att barn har inflytande och är delaktiga. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2003, s. 71–72, citerat av Westerlund, 2011, s. 20).

I definitionen framgår att fokus är på barnets upplevelser av sin tillvaro i förskolan. Detta kan således sägas vara avgörande för om barnen har inflytande eller inte. Inflytande och delaktighet beskrivs vara beroende av varandra. Det eftersom att inflytande framgår vara nödvändigt för att delaktighet ska bli till (Westerlund, 2011, s. 29). Enligt Pramling Samuelsson & Sheridan (2003) i Westerlund (2011, s. 20), innebär inflytande att barn får förtroende och blir respekterade. Vidare framgår att vuxna strävar efter att försöka förstå och tolka barnets handlingar och intentioner. Inflytande och delaktighet är därmed inte begränsat till att vuxna lyssnar på barnet och barnet får bestämma. Å ena sidan skiljer sig Arnérs och Pramling Samuelssons & Sheridans resonemang åt kring barns inflytande i förskolan, eftersom att begreppet delaktighet ges olika innebörd, enligt Westerlund, (2011, s. 20). Samtidigt som författarna å andra sidan lägger in den kvalitativa dimensionen i begreppet inflytande. Det innebär att både Arnér och Pramling Samuelsson & Sheridan, är av åsikten att barns inflytande först kan bli till då barnen har en reell påverkan, samt att barnens intentioner bemöts på ett sätt som är respektfullt (Westerlund, 2011, s. 20).

Enligt Regeringskansliet (Ds 2003:46, s. 12), beskrivs barns inflytande i förskolan enligt följande;

I förskolan skall barn tillsammans med andra barn och vuxna aktivt delta i beslut som rör den pedagogiska miljöns utformning, tillsammans diskutera regler för trivsel och samvaro, välja tema, medverka i utformningen av temats innehåll och ha möjlighet att välja mellan olika aktiviteter och material. Det betyder att även om det finns övergripande mål att sträva mot som inte är förhandlingsbara så skall barnen vara delaktiga i att välja innehåll och uttrycksformer (Ds2003:46, s. 12).

Definitionen visar att delaktighet är en förutsättning för att barn att ha inflytande i verksamheten. Karaktäristiskt för definitionen kan tolkas vara barns valmöjlighet och medverkan i beslutsfattande. Definitionen ger en antydning av att inflytande blir till genom ett aktivt samspel mellan vuxna och barn samt mellan barn och barn. Vidare kan definitionen tolkas handla om att barnens intresse, nyfikenhet, tankar och idéer ska tas till vara och barnen ska vara givna medaktörer i verksamhetens utformning och planering. Enligt Regeringskansliet (Ds2003:46, s. 12), har synen på barn som medkonstruktörer bidragit till ett större ansvar för lärare. Det innebär att barnets undran och nyfikenhet också ska tas tillvara.

Vad beträffar begreppen inflytande och delaktighet har Emilson (2008) i Westerlund (2011, s. 20–21), undersökt vilka värden som används i vardagliga tal mellan barn och pedagog. I sin avhandling, vilken är uppdelad i tre delstudier har han undersökt delaktighet och inflytande var för sig. Barns valmöjlighet framstår som en viktig del av både delaktighet och inflytande begreppet. I Emilssons resultat framkommer att barns inflytande och delaktighet är närliggande begrepp. Men det som dock skiljer begreppen åt är att inflytande kopplas till individen, medan delaktighet får ett annat kollektivt värde (Westerlund, 2011, s. 22).

Enligt Skolverk (1998) och Utbildningsdepartementet (Ds 2003:46), i Westerlund (2011, s. 17–18), betonas att dilemman kan förekomma då lärare ska omsätta begreppet inflytande i den pedagogiska verksamheten. Det beroende på att det är de vuxna som avgör om barn kan ha inflytande eller inte. Det grundar sig i att det är de vuxna som har tolkningsföreträde, vad gäller barns inflytande. Således kan begreppet sägas vara i behov av att det ges en klar och tydlig innerbörd i verksamheten. Det beroende på att barnen på egen hand ska kunna kräva mer inflytande (a.a.).

När det gäller barns inflytande i förskolan menar Regeringskansliet (Ds 2003:46, s. 12), att det å ena sidan förekommer uppfattningar om att barnen är för små och således varken kan eller bör påverka beslut som ska tas. Likaledes framgår uppfattningar om att de vuxna föreställer sig veta vad barnen vill och på så vis får barnen inflytande. Å andra sidan betonas även att det inom förskolepedagogiken finns en lång tradition av diskussioner kring barns inflytande. På ett teoretiskt plan finns en förståelse för att barnen ska vara delaktiga, men svårigheten anses vara hur man ska omsätta det i praktiken och i vilken utsträckning det ska ske (a.a.). Arnér (2009, s. 15), ifrågasätter vad lärare behöver veta och förstå för att genomföra demokratiuppdraget i praxis. Likaledes ställs frågan hur barn ska få ett inflytande på riktigt i verksamheten. För att barn ska få en förståelse för vad begreppet demokrati är handlar det enligt Arnér (2009, s. 15), om att barnen ska bestämma, istället för de vuxna, samt att det krävs mer än att barnen får bestämmanderätt över om vill ha grön eller röd mjölk till lunchen.

För att barns inflytande ska kunna omsättas i praxis i enlighet med uppdraget (skolverket, 2010), kan dokumentation beskrivas vara en god grund att starta från enligt, Regeringskansliet (Ds 2003:46, s. 12). Ett alternativ är att använda sig av pedagogisk dokumentation. Enligt Lenz Taguchi (2009, s. 7-9), kan den pedagogiska dokumentationen beskrivas vara ett verktyg för att göra den inre pedagogiska miljön synlig, samtidigt som man därav ges ett verktyg för att förstå den yttre miljön. Det pedagogiska förhållningssättet synliggörs genom dokumentationen, som i sin tur leder till att den pedagogiska verksamheten utvecklas. Vidare menar Lenz Taguchi (2009, s. 34), att den pedagogiska dokumentationen kan beskrivas vara både en kommunikation och ett sätt att förhålla sig till barn. Författaren menar att den pedagogiska dokumentationen synliggör gemensamma och individuella uttryck från barnen. Den pedagogiska dokumentationens viktigaste uppgift är att barnen ska synliggöras som kompetenta, rika och aktivt kunskapande subjekt (Lenz Taguchi, 2009, s. 7-9).

3.5 Barnsyn

Enligt Sommer (2005, s. 29), har det i barnforskningen skett stora förändringar under de senaste årtiondena. Forskarnas uppfattningar kring barns utveckling och hur den ska förstås tillikhet med vad ett barn är, har bidragit till att ett perspektivskifte ägt rum. Detta benämns som ett paradigmskifte vilket innebär att en eller flertalet grunduppfattningar ändrats på ett väsentligt sätt. Utöver paradigmskiftet som ägt rum inom teori och forskning, har under samma tidsepok också skett avsevärda förändringar i synen på barn. Barnens uppväxt och barndomen idag är inte som den en gång tidigare varit. Detta gäller även den professionella tolkningen om barn och dess utveckling, som idag ser helt annorlunda ut mot tidigare (a.a.).

Sommer (2005, s. 81), menar att förändringar i kulturen och samhället har medfört oerhörda omställningar under 1900- talet, i synen på vuxna och barns samvaro. Att tillägga är att det också skett under en kort tidsperiod. De har blivit allt mer påtagliga sedan 1900 talets Sverige, med dess konsumtion och informations samhälle. Efter andra världskriget har förhandlingsrelationer allt mer kommit att prägla de västerländska demokratierna, mot det tidigare auktoritära förhållandet (a.a.).

Sommer (2005, s. 83), för fram att de flesta vuxna människor har föreställningar kring vad som anses vara ett gott uppförande hos barnen. Parallellt med detta ingår även uppfattningar om vad ett barn är och hur barnet bör fostras på bästa vis. Antaganden kring vad ett barn är och bör vara, kan beskrivas vara barnsyn. Johansson (2011, s. 58), menar att barnsyn är hur vuxna ”*uppfattar, bemöter, och förhåller sig till barnet som personer*”. Uttrycket barnet som person är enligt Hundeide (2010), i Johansson, (2011, s. 58), hämtat från humanismen och dess grundtankar. Det innebär att barn är medmänniskor. Resonemanget för barnet som person grundas i det genuina barnet med dess egen historia och erfarenheter och förfoganderätter. Föreställningar om barnet som en person, anses enligt Johansson (2011, s. 58), vara en viktig fråga att ställa i förskolans verksamhet. Det eftersom att det i förhållningsätt till barn alltid finns grundantaganden involverade om vad en människa är. Enligt Åberg & Lenz Taguchi (2005, s. 59), har alla människor har en barnsyn, vilken kan förklaras vara mer eller mindre medveten. Oavsett vad så påverkar den barnsyn vi har vårt förhållningsätt gentemot barnen. Detta kan förstås utifrån Sommer (2005, s. 83–84), som menar att vi utöver barnsyn också har föreställningar kring hur vuxna bör bemöta barn och dessa föreställningar kallas för fostranssyn. Vuxnas olika perspektiv på barn avgör hur de ser på barn och det uppfattas genom ett specifikt filter. Om filtret har en bestämd färg, bidrar det till att barnet ses med just denna färg. Om filtret har använts i allt för många år och inte nyjusterats resulterar det i att dagens barn förstås utifrån en annan tids normer och bedömningar. Dessa filter behöver justeras och granskas konstant i takt med den pedagogiska och psykologiska kunskapen om barn i utövningen (a.a.).

Enligt Åberg & Lenz Taguchi (2005, s. 59), ligger vår syn på barn till grund för den verksamhet som bedrivs i förskolan. Det är lätt att diskutera om vilken barnsyn vi har och utgår ifrån i vårt bemötande av barnen. Men det är i vårt vardagliga sätt att möta barnen, barnsynen blir synlig. Det har att göra med hur vi gör, istället för vad vi säger (a.a.).

3.6 Perspektivtagande i förskolans verksamhet - en möjlighet eller begränsning för barns inflytande

I boken, *Möten för lärande- pedagogisk verksamhet för de yngre barnen i förskolan*, skildrar Johansson (2011, s. 8), möten mellan pedagoger och barn i förskolan. Studien visade på olika perspektiv på barn, där bland annat pedagogernas barnsyn kunde beskrivas utifrån teman, ”*Barn är medmänniskor och Vuxna vet bättre*” (Johansson, 2011, s. 60). Dessa synsätt kan relateras till föreliggande studie som handlar om förskollärares uppfattningar om barns inflytande i förskolans verksamhet. Nedan beskrivs närmandet av barns perspektiv som en förutsättning för barns inflytande. Därefter skildras vuxnas makt och barns underordning i relation till ett vuxenperspektiv på barn.

3.6.1 Att närma sig barns perspektiv- en förutsättning för barns inflytande

För att barnen ska få ett reellt inflytande i förskolan menar Arnér (2009, s. 28), att det handlar om att kunna anta en annans perspektiv. Att närma sig barns perspektiv anses vara en förutsättning för att barn ska ges möjligheter till inflytande. Barns demokratisk rättigheter och barns perspektiv har allt mer hamnat i ljuset och fokuserats i både politiska beslut och i förskolans pedagogiska praxis (a.a.). Forskning som handlar om barns inflytande i förskolan, har visat att en förutsättning för barns möjligheter till inflytande är lärares förmåga att närma sig barns perspektiv. Även inom barndomsforskning har intresset allt mer gått åt denna riktning. Barndomsforskning är en del av ett paradigm, som dels karaktäriseras av erkännandet av barnet som kompetent. Av lika stort intresse har även blivit hur verksamma pedagoger bemöter barnen och hur de tar tillvara barnets perspektiv i förskolans praxis (Westerlund, 2011, s. 29).

Att kunna ta barnets perspektiv anses vara betydelsefull för barns inflytande i förskolan. Enligt Pramling Samuelsson & Sheridan (2006, s. 38–39), kan lärandet i förskolan sägas vara till både för barnets utveckling och samhällets välfärd och utveckling. För att dessa mål ska förverkligas är det nödvändigt att lärare tar både samhället och framförallt barnets perspektiv. För att barn ska bli demokratiska medborgare förutsetts att de redan i förskolan ges inflytande och kan påverka förskolans innehåll och sin egen situation (a.a.).

Vare sig vi är pedagoger eller forskare handlar förståelsen för barns perspektiv, i grunden om vårt egna perspektiv (Johansson, 2001, s. 20). Barns perspektiv, är enligt Arnér (2009, s. 30), barnets egna föreställningar, samt hur barnen ser på sin egen tillvaro. För att närma sig barns perspektiv bör barnet ses som en medmänniska enligt Johansson (2011, s. 60). Det innebär enligt författaren att då vuxna betraktar barnet som en medmänniska, ses barnet som en person med behov, intentioner, förmågor och önskningar. Man försöker skapa en större förståelse för barnets individualitet, behov och upplevelser, i strävan av att möta barnen utifrån deras villkor (a.a.). I förskolans verksamhet innebär det en strävan att försöka förstå hur barnen uppfattar sin omvärld. Man behöver få syn på vad barnen riktar sin uppmärksamhet mot, för att därefter få en större förståelse för vad som är viktigt för barnet (Arnér, 2009, s. 30). Att närma sig barnens perspektiv innebär förhållningsätt där vuxna tillskriver barnet ett eget sätt att förstå och erfar världen. Likaledes ska barnen tillskrivas en egen kultur (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2003, s. 71).

I förskolans läroplan (skolverket, 2010, s. 12), framgår vikten av att barnens åsikter och uppfattningar ska respekteras. Vilket enligt Johansson (2005, s. 79), handlar om att bejaka barnens intentioner. Genom att fråga vad barn vill visar den vuxna förståelse och respekt för

barnets vilja. Då barn ses som en medmänniska att räkna med, menar författaren att barns önskan beaktas och följs av de vuxna. Likaledes kan det röra sig om att barnets vilja bekräftas. Den vuxna är närvarande och lyssnar på det barnen säger och man samtalar och försöker hitta en lösning och överenskommelse med barnen. Vid inskolning i förskolan kan barnets perspektiv tas genom att barnen ges en chans att välja den pedagog, som ska vara barnets första kontaktperson på förskolan. Moss (2005) i Westerlund (2011, s. 29) använder sig av begreppet lyssna för att indikera att barnens röster är viktiga och ska höras. Enligt förskolans läroplan (skolverket, 2010, s. 12), ska barnens intressen och behov ligga till grund för planeringen av verksamheten. En tolkning som kan göras är att barns åsikter, tankar och idéer av största sannolikhet därav behöver tas till vara i den vardagliga verksamheten i förskolan.

Att utgå från barns intention i förskolans verksamhet innebär enligt Johansson (2005, s. 96–98), att arbetssättet anpassas efter barnens önskemål, initiativ och intresse. De vuxna följer barnens aktivitet och är närvarande och har en känslighet. Ambitionen för den vuxna är att delta i det barnen tar sig för, men att det sker på barnens villkor. En utgångspunkt i verksamheten är att de vuxna iakttar vad barnen gör och lyssnar på det barnen säger. De vuxna ger aktivitetsförslag till barnen, men av stor vikt är att det hela tiden utgår från barnens erfarenheter och intresse. Vidare menar författaren att ett tillvägagångssätt för barns lärande är att uppmuntra barnens nyfikenhet och dess undersökande av omvärlden. Det handlar om att ta tillvara de upptäckter barnen gör. Strategin för att nå dit hän är att skapa möjligheter för barnen att känna glädje och lust i lärandet. En dag på förskolan innehåller flera möjligheter till lärande och det handlar om att ta tillvara på dessa tillfällen eftersom att barn ständigt lär (a.a.). För pedagogen är det viktigt att se dessa tillfällen som dyker upp och ta fasta på dem och ta till vara barnens intentioner. Lärarens utmaning i denna process är att visa intresse för barnets aktivitet och upptäckt, för att i detta uppmuntra barnen till fortsatt utforskande (Johansson, 2005, s. 97–98). Elfström, Nilsson, Sterner och Wehner-Godee (2008, s. 59), menar att barn och vuxna ofta är intresserade av olika saker. Det är därför viktigt att lyssna till det barnen faktiskt säger och frågar om. Barnens genuina frågor ska vara en utgångspunkt och det är barnen som ska äga frågan. Det innebär således att det är barnens intresse och fråga som driver verksamheten framåt (a.a.).

Då barnet betraktas som medmänniskor menar Johansson (2011, s. 61–62), att barnen ses som meningskapande individer att räkna med och en öppenhet för det barnen kommunicerar är centralt. Fokus är på barnets behov och att finna en lösning utifrån barnens perspektiv. Det innebär en strävan efter att försöka förstå hur barnet upplever situationen och olika företeelse enligt författaren. Emilsson (2008) i Johansson (2011, s. 61), menar att ett samspel som kännetecknas av kommunikation mellan lärare och barn skapar möjligheter för en gemensam grund där barnet betraktas som ett subjekt. Samspelet kännetecknas av en växelverkan av positioner emellan barn och vuxen. Barnen ges då förutsättningen att få en position som möjliggör inflytande och kan sätta mål över händelseförloppet (a.a.).

Barns perspektiv och delaktighet, inklusive inflytande kan sägas vara beroende av varandra, enligt Pramling Samuelsson & Sheridan (2003, s. 71). En förutsättning för att barnen ska bli delaktiga och ha inflytande i förskolans verksamhet, är att vuxna kan ta barnens perspektiv. För att barnen ska bli delaktiga i förskolan räcker det inte att lyssna och tolka barnens agerande. Det förutsätts att barn tas på allvar och aktivt ges möjlighet att kunna påverka sin egen situation. Möjligheten finns att barn erfar sig delaktiga och förstådda om den vuxna lyckas fånga barns perspektiv (a.a.).

3.6.2 Vuxnas makt och barns underordning

Ett genomgående tema inom forskning kring arbetet med barns inflytande är relationen mellan den vuxnas kontroll och inflytande, enligt Westerlund (2011, s. 26). I förståelsen av barn kan det dölja sig en maktaspekt, enligt Johansson (2011, s. 59). Att förstå barns perspektiv kan därmed innebära vissa problem eftersom att det alltid finns faktorer som begränsar arbetet. Dessa kan förklaras vara normer, värderingar och föreställningar, som vi själva bär med oss och agerar utifrån och förstår andra med (a.a.).

I en studie om samverkan mellan barn och pedagog framgick att vuxna och barn poängterade helt olika aspekter, då de berättade vad de ansåg vara betydelsefullt och viktigt i verksamheten, enligt (Arnér, 2009, s. 30). Det visade sig att lärarna hade fokus på barnen rent allmänt, så tillvida att det handlade om ett trygghetsskapande arbete, kontroll över och omsorg om barnet. Det innebar att lärarna uppfattades vara rädda för att förlora kontrollen. Tillmotsatts från lärarna visade det sig att barnen istället prioriterade egna möjligheter att röra sig mellan olika miljöer och egna initiativ (a.a.). Qvarsell (2001) i Arnér (2009, s. 30), menar att lärarnas uppfattningar å ena sidan kan sägas stå för att pedagogerna vill barnens bästa. Samtidigt som barnens perspektiv å andra sidan tenderar att hamna i skymundan. Det medför att barnens egna uppfattningar inte tas till vara och deras perspektiv försummas (a.a.).

Enligt Arnér (2009, s. 28), har vuxna makten att bestämma huruvida barnen ska få inflytande eller inte i förskolans verksamhet. För vuxna anses det vara naturligt att utgå från ett vuxenperspektiv, det eftersom att det egna perspektivet är det naturliga. Andras perspektiv behöver däremot väljas (Arnér, 2009, s. 29). Om de vuxna utgår från ett vuxenperspektiv menar Johansson (2011, s. 60), att deras synsätt grundar sig i barnens behov. Det kan leda till att ett ovanförperspektiv blir aktuellt i dess förhållningsätt gentemot barnen. Det innebär enligt författaren att de vuxnas tankar kring vad som är rätt eller fel, går före barnens upplevelse och förståelse av situationen. Det leder följaktligen till att de vuxna handlar över barnets huvud (a.a.).

Då ett vuxenperspektiv är framträdande i verksamheten menar Johansson (2011, s. 60–69), att de vuxnas ord och regler prioriteras. Likaledes avgörs vad som är det bästa för barnen utifrån de vuxnas föreställningar. Vidare menar författaren att vuxna utifrån detta perspektiv, utgår ifrån att vissa saker ska göras för barnens bästa. Det kan exempel röra sig om att äta upp all mat som är upplagd, följa regler och tåla motgångar. Karaktäristiskt för perspektivet är att vuxna anser att barnen behöver öva sig på olika saker. Det ska ske även om barnen inte alls har ett intresse för det, eller likadan inställning som den vuxna har. De vuxnas makt blir framträdande gentemot barnen då barn förväntas anpassa sig till de vuxna. Maktfrågan är tydlig så tillvida att ändamålet med fostran leder till att barnens vilja undertrycks av de vuxna (a.a.).

Då ett vuxenperspektiv är framträdande är barns valmöjlighet begränsade utifrån den vuxnas struktur, enligt Johansson (2011, s. 60). Författaren menar att de vuxnas och barnens önskemål ser olika ut. Det leder till att barnen inte ges utrymme att välja utifrån sina behov och intressen. Då vuxna utgår från ett vuxenperspektiv i mötet med barnen försöker de vuxna skapa en känsla hos barnet, där barnen ska tro att dem har kontroll. Detta samtidigt som vuxna sedan genomför det de själva tänkt. Det innebär således att den vuxna handlar mot barnens vilja i tron om att barnen inte ska märka det. Barns rätt att välja tenderar att vara begränsad, eftersom att de vuxna inte följer barnets vilja. Då barn uttrycker att dem inte vill, eller säger nej, kan det accepteras av de vuxna. Men, följderna kan bli att de vuxna istället gör något annat och väntar in barnen, tills dem gör så som den vuxna tänkt. Det kan också handla om skenbara

val. Där den vuxna ger barnet möjligheter att välja, men att dessa val är begränsade då dem är inom ramarna för de val som de vuxna gett barnen. Barnen har små chanser att ha kontroll och överblick över vad som händer i verksamheten (a.a.).

Under årens lopp har förskolan enligt Arnér (2009, s. 42), utvecklat en verksamhet som byggts på koder och traditioner. I en doktorsavhandling försökte Hedin och Ekholm beskriva och fånga vardagsfenomen som ”satt i väggarna”. De kom fram till att det inte endast var de yttre ramarna som ekonomi som reglerade verksamheten. Utan det handlade om andra dolda företeelser som skapade den utmärkande verksamhetens utförande. Det handlade om lärares dolda, tillika medvetna förhållningsätt vilket präglar samspelet med barnen och det pedagogiska arbetet. De kom fram till att då lärare har, ett vad de kallar dolt förhållningsätt, bidrar det till att barnen befann sig i en underordning och således också i ett beroendeförhållande till de vuxna (a.a.).

I förskolans verksamhet tycks det ibland enligt Arnér (2009, s. 44), vara svårt att få syn på det egna förhållningssättet. Det kan bidra till att läraren tror att regelsystemet ska vara så som det är och alltid varit. Brytandet av gamla föreställningar och mönster kan därmed medföra en viss problematik. Det eftersom att lärarna bedriver verksamheten traditionellt och lyssnar mer till sina kollegors intressen och åsikter, istället för att höra barnen. Vidare menar författaren att ett ändamålsenligt reflekterande och en uppmärksamhet på det egna tänkandet och reflektionen, är nödvändigt för en pedagogisk medvetenhet. Ytterligare en förutsättning för utvecklandet av verksamheten är att man konfronteras med det som är nytt och ovanligt. Eller att det som är traditionellt och invariant utmanas och störs. Moira von Wright i Arnér (2009, s. 44–45), menar att vi människor inte är reflekterande. Dock blir vi det om vi befinner oss i en situation som öppnar upp för reflektion. Reflektion blir till då vi ställs inför problem som behöver lösas. Vår kunskap växer då vi ställs inför motsägelser och kunskapen kan utvecklas genom att vanan eller det vi tar för givet problematiseras och utmanas. För att förändra sitt tänkesätt behöver man utsätta sig själv för konfrontation, med viljan att problematisera. Det är då ens eget tänkande kan förändras i och med att våra tidigare vanor och föreställningar utmanas (a.a.).

4 Metod

Nedan framgår vilka metoder som använts under arbetets gång samt hur resultatet framkommit.

4.1 Fenomenografi som ansatts

Studiens syfte är att beskriva och analysera förskollärares uppfattningar om barns inflytande i förskolans verksamhet. Eftersom att syftet fokuserades på uppfattningar är den fenomenografiska ansatsen ett metodiskt val för studien, (Larsson, 2011). Studien grundar sig i förskollärares olika uppfattningar om fenomenet barns inflytande i förskolan. Det har således inneburit att jag strävat efter att beskriva variationen av uppfattningar, så som de kom till uttryck i intervjuvaren om fenomenet barns inflytande. Det kan förstås av Marton & Booth (2000, s. 159), varav de menar att fenomenografiska studier just beskriver variationen i de olika människornas sätt att erfara fenomenet. Det handlar om att eftersöka det totala antalet sätt människor uppfattar fenomenet (a.a.). De olika uppfattningarna som kom till uttryck i intervjuvaren tolkades och kategoriserades i tre kvalitativt skilda kategorier i enlighet med den fenomenografiska ansatsen (Marton & Booth, 2000, s. 159). I föreliggande studie har uppfattningarna tolkats utifrån kategorierna barn, växelvis och läraren, vilka under metodavsnittets gång redogörs för djupare.

4.2 Urval

Nedan beskrivs urvalet för studien. Därefter redogör jag för hur jag gick tillväga för att få möjligheter att genomföra studien där jag önskad. Vidare följer en redogörelse för den aktuella förskolan för studien, samt bortfall.

För att kunna generalisera studiens resultat kan det första steget enligt Esaiasson m fl. (2007, s. 178), förklaras vara att fastställa studiens population. Vidare menar Stukat (2005, s. 57), att då forskaren ska bedriva en undersökning, står denna inför att välja om man ska göra undersökningen på en helgrupp eller endast en del av gruppen. Eftersom att studiens syfte var att beskriva och analysera förskollärares uppfattningar om barns inflytande i verksamheten, baserades urvalet på förskollärare. I föreliggande studie kom fem förskollärare att medverka, vilka var verksamma på en och samma förskola och hade varierad arbetslivserfarenhet. Att jag valde att genomföra studien på en och samma förskola låg till grund för att denna förskola under cirka ett års tid har arbetat med implementering av den reviderade upplagan av läroplanen. Jag såg det vara intressant för studien eftersom att uppdraget för förskollärare förtydligats kring barns inflytande, i och med den reviderade upplagan av läroplanen (skolverket, 2010). Till skillnad från tidigare framgår nu förskollärarnas ansvar vara att barnen ska ges rätt till ett reellt inflytande i förskolans verksamhet (Westerlund, 2011, s. 16). Angående förskollärarnas arbetslivs erfarenhet var inte detta något som togs hänsyn till i val av intervjupersoner. Det viktiga var att de var förskollärare. Således gjordes ingen populationsundersökning av hela gruppen. Istället har urvalet baserats på ett stickprov av ett begränsat antal medverkande, i enlighet med den fenomenografiska ansatsen (Larsson 2011, s. 29). För att kunna få reda på hur något är, eller hur vanligt något är, samt hur någon egenskap fördelar sig bland människor studerar forskaren i regel ett stickprov från representanter av en grupp, enligt Larsson (2011, s. 29). Således kan i enlighet med Stukat

(2005, s. 57), sägas att stickprovet valts ut av en del av gruppen förskollärare. Dock kan studiens grupp som valt ut inte representera hela gruppen förskollärare. Det eftersom att det handlar om individers uppfattningar om ett specifikt fenomen.

4.2.1 Genomförande

Inledningsvis tog jag kontakt med förskolechefen på den förskola jag önskade genomföra studien på. Den första kontakten togs via ett mejl. Mejlet innehöll en inbjudan till att delta i studien, som bestod av fyra typer av nödvändig information som enligt Esaiasson m fl. (2007, s. 178), ska ingå i ett informationsbrev, (se etik avsnitt, s. 23-24 och bilaga 2). Esaiasson m fl. (2007, s. 178), menar att det är av stor vikt hur forskaren presenterar sig, samt för fram studien till de man önskar ska medverka. Jag såg det betydelsefullt att kontakta chefen för förskolan först, innan jag tog kontakt med förskollärarna. Det eftersom att jag ansåg att detta godkännande var avgörande för huruvida jag kunde genomföra studien på förskolan eller inte. Efter mejlet skickats iväg till förskolan tog jag kontakt med förskolechefen via telefon, där jag återkopplade till inbjudan jag tidigare skickat. Jag bjöds in till förskolan för att presentera studien muntligt, under en arbetsplatsträff, som förkortat kallas APT. Förskolans arbetsplatsträffar sker en gång i månaden mellan ca 17:00-20:00. På dessa träffar är samtliga lärare närvarande, vilket gav mig en möjlighet att träffa alla personligt. Detta gjordes i form av att jag muntligt presenterade studien utifrån de fyra huvudkrav forskare har att förhålla sig till, (se etik avsnitt, s.23-24).

Lärarna på förskolan hade innan jag kom till arbetsplatsträffen och presenterade studien, tagit del av inbjudan/informationsblanketten genom att förskolechefen skrivit ut och delat ut denna till samtliga lärare. Lärarna hade således tidigare fått reda på vad deras medverkan skulle bestå av, samt studiens syfte. De hade även informerats om att intervjun skulle ha fokus på demokrati och barns inflytande i förskolan. Likaledes hade de kunnat ta del av hur intervjun skulle genomföras. Det framgick att intervjun skulle spelas in på band och pågå i cirka 60 minuter, under en två veckors period. Vid den muntliga presentationen (vid arbetsplatsträffen), var jag tydlig med att föra fram att medverkan i studien var frivillig och att de när som kunde avbryta sin medverkan. Likaledes framhölls att den framkomna datan inte skulle användas till något annat än ändamål än till denna studie, i enlighet med nyttjandekravet (se etik avsnitt, s. 24-25). Efter presentationen tackade jag för mig och uppmuntrade lärarna att återigen läsa inbjudan och reflektera över sin medverkan. Inbjudan/informationsblanketten innehöll ikryssnings alternativ där förskollärarna ombads att kryssa för om de ville medverka eller inte. Likaledes ombads de förskollärare som ville medverka i studien att underteckna ett godkännande.

4.2.2 Beskrivning av förskolan

Förskolan är belägen på landsbygden. Barnen som går på förskolan är mellan ett till fem år och fördelade i olika grupsammansättningar. Förskolan är mångkulturell och inrymmer sex avdelningar där två av dessa avdelningar är syskonavdelningar, vilket innebär att barnen är mellan ett till fem år. De andra avdelningarna är uppdelade i två småbarnsavdelningar, där barnen är mellan ett till tre år, samt två storbarnsavdelning där barnen är i åldrarna tre till fem år. Förskolan är kommunal och på förskolan arbetar arton pedagoger varav nio är förskollärare och nio barnskötare.

4.2.3 Bortfall

Inget bortfall bland intervjuvaren finns. Däremot var det planerat att använda fokusgrupper utöver de genomförda intervjuerna. Detta kunde dock inte genomföras på grund av sjukdom hos de medverkande.

4.3 Data insamling och genomförande

Data för studien samlades in genom kvalitativa intervjuer. Vad gäller kvalitativa intervjuer kan metoden enligt Larsson (2011, s. 26), förklaras vara basen i den fenomenografiska ansatsen. Det framförallt beroende på att intervjuer syftar till att undersöka människors föreställningar av omvärlden. Innan intervjuerna genomfördes hade de medverkande skrivit under och godkänt sin medverkan. Vad gäller val av miljö lämnade svarspersonerna förslag på var intervjun skulle genomföras. I regel genomfördes intervjuerna i förskolans arbetsrum. Enligt Stukat (2005, s. 40), bör miljön vara så ostörd som möjligt för att den ska upplevas som trygg av både intervjuare och medverkande svarsperson. Förskolans arbetsrum ligger i anslutning till personalrummet och används för förskolläraernas planerings tid, samt till lärande reflektions forum. Dessa forum hålls en gång i veckan, sedan implementeringsarbetet med läroplanen startade. Det innebär att en pedagog från varige avdelning träffas och diskuterar och reflekterar kring ett utvalt ämne. Arbetsrummet där intervjuerna genomfördes kan vidare förklaras vara ett litet ljusst och trevligt rum med ett bord och tillhörande stolar.

Intervjuerna pågick under en två veckors period och var 60 minuter långa. Jag valde att spela in intervjuerna, vilket låg till grund för att transkribering och analysarbete skulle underlättas. Genom att jag ordagrant kunde transkribera det svarspersonerna sagt under intervjun kunde av största sannolikhet också relevansen i det framkomna resultatet öka. Det beroende av att jag kunde använda mig av direkta citat från de medverkande i resultatredovisningen (Stukat, 2005, s. 40). Jag valde att genomföra ostrukturerade samtals intervjuer. Vad gäller samtals intervjuer menar Esaiasson m fl. (2007, s. 284), att denna intervjumetod är fördelaktig då man arbetar med problemformuleringar som ska syfta till att gestalta hur ett fenomen yttrar sig. Intervjuunderlaget bestod av ett antal öppna frågor relaterade till studiens syfte (se bilaga 1). Detta menar även Kroksmark (2007, s. 30–31), då han anser att karaktäristiskt för den fenomenografiska kvalitativa intervjun är användandet av öppna frågor. Där syftet med frågorna är att de ska leda till ett djupare intresse, samt synliggöra hur intervjupersonen avgränsar och samtalar kring ett eller flera aspekter av fenomenet. Innan jag genomförande intervjun hade jag ett bestämt fenomen jag ville undersöka, vilket var barns inflytande. Således kom jag även att använda mig av den ostrukturerade intervjumetoden. Vid användandet av denna har forskaren enligt Stukat (2005, s. 39), redan en medvetenhet om det ämnesområde som ska ingå i intervjuunderlaget. Intervjuunderlaget innehåller fasta, i mitt fall öppna huvudfrågor, som ställs likadant till alla svarspersoner. Utifrån de öppna huvudfrågorna följs sedan svaren upp av forskaren, vilket leder till ett individualiserat sätt att följa upp på. Intervjuunderlaget innehåller utöver de öppna huvudfrågorna ytterligare frågor kring ämnet som behandlades. Det är just dessa frågor som kan individanpassas och ställas så som situationen inbjuder till, vilket ger upphov till namnet ostrukturerade intervjuer. Den ostrukturerade intervjumetoden gav mig möjligheten att anpassa frågorna efter hur svarspersonerna tolkade frågan (Stukat, 2005, s. 39). Detta kan närmare förstås av Larsson (2011, s. 27), som menar att intervjun som medel innebär att tolkning blir aktuellt under en intervju. Inom fenomenografien är nämligen det centrala att kunskap innebär tolkningar av omvärlden. Det handlar således om att beskriva de tolkningar som framträder. För att lyckas med detta kan en fråga först konstrueras efter att intervjuaren hört hur någon annan svarar.

Det är då forskaren får reda på hur en annan människa tolkade frågan, som frågan sedan kan formuleras om för att få fram ett svar såsom frågan var avsedd att få svar på (a.a.). Det gemensamma för frågorna i intervjuunderlaget var att de avslutades med att efterfråga exempel på en situation, vilket således kan sägas skapa en högre trovärdighet. Det eftersom att svarspersonerna fick omsätta sina tankar om fenomenet till hur det skulle kunna te sig i praktiken. Tanken med intervjun och det intervjuunderlag jag utgick från var att, intervjun skulle utmynna i ett samtal och således ge en djupare förståelse för svarspersonernas uppfattningar. Några av de tillhörande frågorna i intervjuunderlaget hade kanske inte behövt ställas i förhållande till syftet? Därav kommer vissa svar inte framgå i resultatdelen.

4.4 Genomförande av bearbetning av data

Enligt Uljens (1989), Marton & Booth (2000), i Johansson (2009, s. 47–48), har den fenomenografiska undersökningen som mål att beskriva övergripande meningsstrukturer, som tar sin utgångspunkt från uppfattningar som är individuella. För att detta skulle bli möjligt kom bearbetningen av intervjusvaren att startas med att lyssna av den inspelade datan. Efter varige intervju lyssnade jag på det som framkom, för att därefter transkribera datan. Detta gjordes i form av att jag ordagrant skrev ner det svarspersonerna sa. Det innebar att jag pausade uppspelningen efter varje mening för att inte riskera att gå miste om betydelsefull data. Denna procedur var densamma för alla intervjuerna. Då intervjun var transkriberad och kommit ner på dokument startades en process av läsning och reflektion ett antal upprepande gånger. Intervjusvaren jämfördes sedan med varandra och de likheter och skillnader jag hittade markerade jag på den transkriberade datan, för att sedan återigen skriva ner dessa i en sammanställning på ett annat dokument. Enligt Larsson (2011, s. 31), kan processen beskrivas innebära att förståelsen för det material forskaren har, fördjupas än mer genom att man ger det tid, läser, och reflekterar. Jag jämförde den framkomna datan med varandra i syfte att urskilja variation av uppfattningarna (Larsson, 2011, s. 31).

4.5 Validitet-reliabilitet och generaliserbarhet

Enligt Esaiasson m fl. (2012, s. 57–65), kan begreppet validitet beskrivas behandla giltigheten i datamaterialet. Av stor vikt är även reliabiliteten i studien. Enligt Stukat (2005, s. 125), kan reliabiliteten förklaras vara mätnoggrannheten samt tillförlitligheten. Det innebär kvalitén på det mätinstrument som används, samt giltigheten. Alltså om validiteten mäter det som var avsett att mätas. I studien har jag undersökt förskollärares uppfattningar om barns inflytande i förskolan. Detta har skett genom att jag använt mig av kvalitativa intervjuer. Larsson (2011, s. 7), menar att kvalitativa metoder syftar till att karaktärisera och gestalta något. Det centrala i de kvalitativa metoderna skulle kunna sägas vara hur man försöker finna beskrivningar, modeller eller kategorier, vilka bäst kan beskriva ett fenomen. Tillskillnad från andra metoder som inte är kvalitativa riktar sig de till redan på förhand bestämda kategorier (a.a.). Således såg jag att den kvalitativa metoden kunna stärka studiens trovärdighet. Intervjuunderlaget bestod av öppna, strukturerade frågor och dessa förhöll sig vara samma för varige svarsperson, för att kunna urskilja variation av uppfattningar och således bidra till en ökad relevans för studien (Larsson, 2011, s. 31). Hur forskaren formulerar och ställer frågorna till svarspersonerna har en stor betydelse. Det eftersom att forskaren får svar utifrån de frågor som ställs. Ett annat uttryck för detta är att ”som man ropar får man svar”. Utifrån detta skulle reliabiliteten till viss del kunna ifrågasättas (Stukat, 2005, s. 126–127). Vad beträffar intervju underlaget var frågorna formulerade utifrån vad jag ansåg vara relevant för fenomenet

inflytande. Det som dock framkom var att tillhörande frågeställningar möjligen var för många till antalet. Det eftersom att det i vissa fall ledde till en begränsning av att följa upp svaren med följdfrågor för att komma ännu djupare. Det som å ena sidan skulle kunna ifrågasättas är validiteten och reliabiliteten av den tolkning jag gjort av den insamlade datan. Å andra sidan är tolkningen baserad på citat från de medverkande, vilket således kan stärka relevansen. Studien kan inte sägas vara generaliserbar eftersom att ett begränsat antal förskollärare varit aktuellt för syftet, då det handlat om deras uppfattningar. Vad gäller generaliserbarhet menar Esaiasson m fl. (2012, s. 57–65), att det handlar om att kunna generalisera resultaten till en population.

4.6 Etik

Studien har utförts i enlighet med vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning antagna 1990. För samhällets utveckling och för dess individer kan forskning sägas vara betydelsefull och nödvändig. Samhällets medlemmar och samhället i stort har ett berättigat krav på hur forskningen bedrivs. Det handlar om att forskningen ska inrikta sig på relevanta väsentliga frågor, samt att en hög kvalitet hålls. Detta krav benämns som forskningskravet, vilket innebär att metoder förbättras samt att kunskap utvecklas och fördjupas. Vidare framgår att det grundläggande individskyddskravet inom forskning innefattar fyra olika huvudkrav. Dessa är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. (Vetenskapsrådet, 1990, s. 6).

4.6.1 Informationskravet

Informationskravet innebär enligt vetenskapsrådet att undersökningsdeltagare och uppgiftslämnare har rätt till att bli informerade om vad deras medverkan i forskningen kommer att bestå av, samt vilka villkor som gäller för deras deltagande. Likaledes ska forskaren ge upplysningar om att medverkan i studien är frivillig och att den när som helst går att avbryta. Denna information kan sägas ska omfatta alla aktuella inslag i studien som möjligen kan påverka villigheten att ställa upp. I förhandsinformationen skall forskaren namn och institution anknytning finnas med för att underlätta kontakt mellan forskare och medverkande i studien. Syftet med forskningen ska föras fram, likaledes ska eventuella vinster med forskningen framgå. Av stor vikt är att det framgår att de uppgifter som inhämtats inte kommer att nyttjas till annat än till den aktuella forskningen. Vad gäller intervjuer är förhands information kring dessa viktigt. Inledningsvis kontaktades först förskolechefen via mejl. Detta mejl bestod av en inbjudan att delta i studien, (se bilaga 2). Informationen i inbjudan förhöll sig i enlighet med vetenskapsrådets etiska riktlinjer då de fyra huvudkraven för forskning framgick. Likaledes förhöll jag mig till detta krav vid den muntliga presentationen på förskolan.

4.6.2 Samtyckeskravet

Samtyckeskravet innebär enligt vetenskapsrådets etiska riktlinjer att undersökningsdeltagare och uppgiftslämnare ska lämna samtycke som ska inhämtas av forskaren. De medverkande har till sin fulla rätt att själva avgöra på vilka villkor de ska medverka, samt hur länge. Likaledes ska de när som de känner kunna avbryta sin medverkan utan negativa följder. Informationsbrevet/ inbjudan till att delta innehöll information kring hur intervjun skulle utföras. Det framgick likaledes vad intervjun skulle behandla för ämne. Där i ingick att informera om att intervjun skulle spelas in på band. Likaledes framgick under vilken tidsperiod genomförandet av intervjun skulle ske, samt hur lång tid intervjun beräknades att

ta, (se bilaga 2). Av stor vikt var att poängtera att deltagandet i studien var frivilligt och när som helst kunde avbrytas. Studien mottogs väldigt positivt och samtliga pedagoger fick tid att tänka över om de ville medverka eller inte genom att jag bad att få svar undertecknat på informationsbrevet dagen därpå, (se bilaga 2).

4.6.3 Konfidentialitetskravet

Konfidentialitetskravet innebär att samtliga medverkande i forskningen som omfattar användningen av känsliga etiska uppgifter, samt identifierbara personer bör skriva under en förbindelse om tystnadsplikt. Av lika stor vikt är att all insamlad data ska förvaras på ett sådant sätt att inga enskilda människor kan identifieras av utomstående. Här kan sägas att inbjudan/informationsbrevet avslutningsvis bestod av en rad där underskrift efterfrågades. Innan intervjuerna genomfördes var det således av stor vikt att svarspersonerna hade undertecknat detta. Den insamlade datan har förvarats på ett sådant sätt att ingen annan kunnat ta del av den. Efter varige intervju lyssnade jag först igenom intervjun. Därefter transkriberades intervjun. Efter varige transkribering raderades den inspelade intervjun. I resultatredovisningen kommer fingerade namn på svarspersonerna att användas av etiska riktlinjer. Att fingerade namn finns med, där även datum framgår ligger till grund för hur studier som denna ska genomföras.

4.6.4 Nyttjandekravet

Nyttjandekravet innebär enligt vetenskapsrådets riktlinjer att uppgifter ” om enskilda, insamlade för forskning ändamål, får inte användas eller utlånas för kommersiella bruk eller andra icke vetenskapliga syften ” (Vetenskapsrådet, 1990:8).

4.7 Metod diskussion

Då arbetet med studien tog sin början hade jag inga tidigare erfarenheter av den fenomenografiska ansatsen som metod. Visst hade jag hört talas om fenomenografi, men aldrig närmat mig den på detta sätt som gjorts nu. Det har inneburit att jag under studiens gång lagt många timmar på att försöka förstå innerbörden av ansatsen, samt tillvägagångssättet vid analys av resultat.

Genom att använda mig av den fenomenografiska ansatsen kom jag å ena sidan närmare svarspersonernas uppfattningar som framkom vid intervjun. Å andra sidan kan det även vara av vikt att föra fram att jag som forskare inte kan vara helt säker på att det var svarspersonernas riktiga uppfattningar som framkom, eftersom att uppfattningarna finns hos någon annan. Att genomföra en fenomenografisk kvalitativ studie var en utmaning, men en mycket värdefull erfarenhet. Sammantaget kan sägas att jag kunnat ta till mig ny kunskap som vidareutvecklats och fördjupats under arbetets gång.

4.8 Analys

Analysarbetet kan sägas ha startat redan under intervjuerna. Det eftersom att uppfattningarna om barns inflytande i förskolan visade på variation av olika sätt att uppfatta fenomenet barns inflytande i förskolans verksamhet. Eftersom att uppfattningarna visade på variation kunde de urskiljas från varandra. Enligt Johansson (2009, s. 47–48), kan den fenomenografiska ansatsens forskningsintresse sägas vara just uppfattningar om något som tas för givet. Det innebär att människan i vardagen inte är medveten om att kunskap är fragmentarisk. Det visar sig genom att människan ser på världen som en helhet som kan sägas vara sammanhängande. Urskiljandet kan förklaras vara att något som tidigare tagits för givet, plötsligt kan ses på ett nytt sätt (a.a.).

Vid analysarbetet hade jag hela tiden en strävan efter att urskilja variation av uppfattningarna. Detta beskrivs inom fenomenografin som själva kärnan i analysprocessen, eftersom att forskaren hela tiden strävar efter att finna skillnader och likheter i svaren (Larsson, 2011, s. 31). Det är då vi jämför dessa skillnader som uppfattningarna får en gestalt. Enligt Kroksmark (2007, s. 35), kan syftet med analys av datan förklaras vara att tolka och upptäcka innebördsskillnader av innehållet och fastställa det kollektiva uppfattande. Allt eftersom att bearbetningen av den insamlade datan fortskred fick jag en klarare bild av uppfattningarnas struktur och en djupare förståelse för andra människors uppfattningar om fenomenet barns inflytande. Detta kan förstås av Johansson (2009, s. 48), som menar att forskaren utifrån det empiriska intervjuunderlaget urskiljer kvalitativt skilda sätt att uppfatta ett visst fenomen. Vidare menar Kroksmark (2007, s. 35), att det är först i helheten av analysen som forskaren kan identifiera och urskilja dess särskilda delar. Det var alltså de skillnader analysen visade som medförde att jag kunde sammanställa uppfattningarna i tre kvalitativt skilda beskrivningskategorier (Kroksmark, 2007, s. 35).

Utifrån de tre kvalitativt skilda kategorierna om uppfattningar om barns inflytande i förskolan, kunde utsagor från intervjuerna urskiljas och sammanställas i tillhörande underkategorier. Studiens kategorier är ordnade i relation till varandra. Det eftersom att en beskrivningskategori är en del av helheten som innehåller skilda utsagor. Men där dess innerbörd är skild från andra beskrivningskategoriers innerbörd. Tillsammans utgör kategorierna i studien ett kategorisystem (Kroksmark, 2007, s. 35). Underkategorierna kom att redigeras under processens gång i och med att nya samband kunde hittas. Uppfattningarna kunde således placeras i mer korrekta beskrivningskategorier. Det visade sig genom att jag formulerade och skrev fram en underkategori, för att sedan under processens gång urskilja att det karaktäristiska var något annat än det jag först tänkt. I beskrivningen av de olika kategorierna i resultatredovisningen knyts de till citat av svarspersonerna, vilka således är i form av referenser. I beskrivningen kan svarspersonernas uppfattningar förklaras vara en form av meningsbärande modell av det aktuella innehållet, som kommuniceras i beskrivningen av varje kategori (Kroksmark, 2007, s. 35).

5 Resultat

Nedan presenteras studiens resultat och analys, som tar sin utgångspunkt i förskollärares uppfattningar om fenomenet barns inflytande i förskolan, vilka framkommit i intervju svaren. Namnen som förekommer i resultatet är av etiska riktlinjer fingerade.

5.1 Sammanfattning av resultat

Nedan presenteras en sammanfattning av resultatet. Här skildras det kategorisystem som ligger till grund för de kvalitativt skilda kategorierna som illustreras i kategorisystemet, där uppfattningar om barns inflytande i förskolans verksamhet beskrivs och analyseras.

Uppfattningar som kommer till uttryck i intervju svaren har kunnat delas in under tre kvalitativt skilda kategorier kring ett och samma fenomen (se nedanstående figur). Nedan redovisar jag för studiens kategorisystem, vilket följs av en kortfattad sammanfattning om innebörden i varje kategori. Mellan kategorierna finns ett hieratiskt system. Det ligger till grund för att vissa av beskrivningskategorierna är mer omfattande än andra (Larsson, 2009, s. 25). Svaren från en intervju med en person beskrivs i en eller flera uppfattningar, vilket är i linje med fenomenografin enligt Mårdsjö Olsson (Personlig kommunikation, december 2012).

Jag har kommit att dela upp uppfattningarna i tre kvalitativt skilda kategorier. Dessa är;

Barn	Växelvis	Läraren
<ul style="list-style-type: none">• Barn blir sedda och hörda• Barn gör val	<ul style="list-style-type: none">• Barns intressen tas till vara• Ett gemensamt projekt	<ul style="list-style-type: none">• Lärare och barn har olika roller• Tillfälligt inflytande

Figur 1; Denna figur illustrerar det kategorisystem som använts i resultat och analys

Kategorierna barn, växelvis och läraren kan beskrivas vara tre kvalitativt skilda kategorier, som alla har olika innebörd.

- I kategori *barn*, handlar uppfattningarna om barns inflytande i förskolans verksamhet om att barnen blir sedda och hörda. Samt att barnen gör val. Kategorin, *barn blir sedda och hörda*, karaktäriseras av barnens rättigheter och att barnen blir sedda och hörda. Den andra kategorin, *barn gör val*, handlar om att barnen kan påverka sin egen situation genom att göra val i verksamheten. Det som skiljer de beskrivande underkategorierna åt är att de handlar om två skilda saker. I den första kategorin

handlar det om barns rättigheter, att få uttrycka sin åsikt och bli sedd. Medans det i den andra kategorin handlar om att barnen påverkar sin situation genom att göra val i verksamheten.

- I kategorin *växelvis* handlar uppfattningarna om barns inflytande i förskolan om en växelvis påverkan mellan pedagog och barn i en ömsesidig dialog och samspel. Kategorin *växelvis* innefattar kategorierna, *barns intressen tas tillvara*, och *förskolan som ett gemensamt projekt*. Kategorierna skiljer sig så tillvida att uppfattningar om barns inflytande handlar om att inflytande blir till då verksamheten utgår från barns intressen. Det handlar om att läraren tar till vara barnens intressen i verksamheten. Den andra kategorin karaktäriseras istället av att barnen är delaktiga i ett gemensamt projekt.
- I kategori *läraren* handlar uppfattningar om barns inflytande i förskolan om lärarens situation. Kategorin *läraren* innefattar uppfattningar om att lärare och barn har olika roller i verksamheten. Samt uppfattningar om tillfälligt inflytande. Kategorierna skiljer sig så tillvida att barns inflytande i kategorin *lärare och barn har olika roller*, är begränsat. Medans barns inflytande i den andra kategorin, *tillfälligt inflytande*, är tillfälligt.

5.2 Kategori 1: Barn

I kategori barn utgår innebörden i uppfattningarna utifrån barnets situation. Kategori barn karaktäriseras av att barnens rättigheter hamnar i fokus. Det handlar om att barnen blir sedda och hörda samt att de får göra val. Jag har delat in uppfattningarna i underkategorierna;

- 1A. Barnen blir sedda och hörda
- 1B. Barnen gör val

Det som skiljer de beskrivande underkategorierna åt är att det i kategorin *barn blir sedda och hörda*, handlar om barns rättigheter, att få uttrycka sin åsikt och bli sedd. Medans det i den andra kategorin handlar om att barnen påverkar sin situation genom att göra val i verksamheten.

5.2.1 Underkategori 1A: Barn blir sedda och hörda

Det utmärkande för uppfattningarna inom kategori barn, är att innebörden i intervjuvaren ger uttryck för en uppfattning att lyssna på barns åsikter, samt att se alla barn. Karaktäristiskt för uppfattningarna är att de tar utgångspunkt från barnens perspektiv. Det innebär att barnen bemöts med respekt där den vuxna strävar efter att förstå barnens behov.

I intervjuvaren kommer uppfattningen till uttryck genom att det är en grundförutsättning att barnen ska känna sig viktiga och betydelsefulla. Det karaktäriseras av att lärare lyssnar på det barnen säger och inte har en förutfattad mening kring det barnet uttrycker, det kan illustreras av följande citat;

I mitt bemötande av barnen är det viktigt att verkligen lyssna, försöka ta in det och inte ha en förutfattad mening om att nu är det här som det tycker. Utan ta in det, vad är det faktiskt barnen pratar om egentligen. Var är det som den (barnet) tycker är viktigt, och att ge dem så mycket som möjligt tid. (Mia, 6/12-2012).

I citatet ovan skildras ett möte mellan pedagog och barn där barnen får inflytande genom att dess åsikt respekteras och bekräftas. Det framgår genom att uppfattningen är väl medveten om vikten av att bemöta barnen med respekt. Det visar sig genom att läraren verkligen lyssnar till det barnen säger. Uppfattningen ger en antydning av att läraren strävar efter att närma sig barnets perspektiv. Det blir synligt genom att man verkligen försöker förstå vad det är barnen säger och tycker. Således kan en pedagogisk medvetenhet sägas vara aktuell i mötet med barnet. Uppfattningen ger en indikation av att det är i mötet mellan lärare och barn möjligheter skapas för barnen att ges inflytande. Det blir synligt genom att läraren lyssnar på barnet, respekterar dess åsikt och ger barnet tid.

Nedan kommer jag illustrera ett exempel utifrån intervjuaren, vilket är hämtat från en tambursituation i förskolan. Det regnar ute och barnen ska således klä på sig regnbyxor. I verksamheten är det viktigt att barnen ges tid och utrymme att få pröva sina egna idéer. Det kan förklaras handla om att hitta lösningar för barnet istället för att tvinga barnet att göra något mot sin vilja. Citatet nedan illustrerar detta;

Vi säger att det är ett barn i barngruppen som låser sig och fastnar i det här att klä på sig. Barnet vill inte klä på sig regnkläder. Hur ska man då skapa inflytande i denna situation? Ja, inte genom att tvinga på barnet regnbyxorna och säga att nu ska du som alla andra barn klä på dig dina regnbyxor. Då är man tillbaka på barnträdgårdens tid. Där tycker jag att det är viktigt att man ger barnet tid. Det handlar om tillit och att kunna hitta lösningar för barnet att komma över låsningen. Att ställa de rätta frågorna som avleder den låsta tanken. Det finns ju en orsak till varför barnet inte vill klä på sig regnbyxorna. Det finns alltid en orsak av någon anledning och jag tycker att barnen här i förskolan ska få pröva sina idéer. Barnen måste få lov att säga nej! De måste få lov att säga att jag tycker det här eller varför då? Varför vill du att jag ska ha på mig mina regnbyxor? Det är vårt jobb att följa upp detta, vi måste ge barnen tid att tänka. Barnen kräver den förklaringen i dialogen och samspelet, att finna nyckeln till varför? (Susanne, 5/12-2012).

I citatet ovan ges barn inflytande genom att respekteras och får sina behov tillgodosedda. Uppfattningen ger indikationen av att situationen ovan troligen är ett dilemma som kan förekomma i verksamheten. Det framträder så tillvida att frågor riktas till hur man gör vid dessa situationer. I exemplet ovan tar läraren barnets perspektiv, vilket visar sig genom att läraren inte skuldbelägger barnet, utan ser istället att det beror på någonting annat. Ytterligare en tolkning jag gör är att barnet får sin person bekräftad genom att barnet får tid att pröva sina idéer. Likaledes ges barnet en förklaring till varför barnet skall klä på sig regnkläder. Uppfattningen ger en antydning av att fokus är på att skapa en dialog som bygger på respekt. Det blir tydligt i och med att läraren är närvarande och låter barnet få uttrycka sin mening och vilja, för att i samspelet hitta lösningar där barnet kan finna nyckeln till varför? Således kan tolkas att barnen har medbestämmanderätt i verksamheten. Utifrån citatet tolkar jag det som att barnet vid situationen blir ett objekt, istället för ett subjekt som ska regleras av de vuxnas makt.

I intervjuaren kommer uppfattningen till uttryck genom betydelsen av att ge barnen förutsättningar att hantera en situation på egen hand. Det handlar om att lyssna och respektera barnen och inte ta över som vuxen, utan bolla över till barnen och uppmuntra till självständighet. Detta kan illustreras i citatet nedan;

Att jag lyssnar på dem (barnen). Att jag inte ger dem de direkta svaren. Utan att dem någonstans får, ja, det är väl nästan i alla situationer tycker jag. Att, vad tycker du själv? Och att dem lär sig det och i sin tur att visa sina kamrater det. För det tycker jag är viktigt, annars blir det vi som löser det och bestämmer. Kom, säger jag, så går vi tillbaka. Hur kände du när din kompis sa så?

Det kändes inte bra (barnet). Nej, men då säger vi det till den kompisen då. Jag tycker att demokrati är ett bra redskap för att de själva ska kunna hantera situationen. Att barnen själva på något sätt får komma fram till lösningen och inte vi vuxna. Och att dem lär sig det och i sin tur lär sina kamrater. Det tycker jag är viktigt för annars blir det vi som löser det och bestämmer. (Sara, 4/12-2012)

I uppfattningen ovan bekräftas barnen och dess kompetens synliggörs, vilket ger indikationen av att barnen har inflytande i verksamheten. Av uppfattningen skildras ett samspel mellan barn och lärare vid en konflikt situation, där barnen uppmuntras till självständighet samtidigt som läraren finns vid barnets sida. Barnets åsikter uppmuntras och barnet ges möjlighet att sätta ord på sina egna känslor. Uppfattningen ger därför en indikation av att barnen är delaktiga i verksamheten, och tas på allvar. Utifrån uppfattningen kan en tolkning göras att förskolläraren lägger stor vikt vid att inte ta över situationen och bestämma över barnen. Det framkommer genom att svaren inte läggs i munnen på barnet, utan istället lyssnas till det barnen säger. Genom att demokrati används som redskap i verksamheten finns föreställningen att barnen själva ska kunna hantera en situation. Det blir synligt genom att barnen uppmuntras att själva komma fram till lösningen och inte läraren. Vidare framgår av uppfattningen att barnet lär sig att bli självständigt och i sin tur också lär sina kamrater det.

I verksamheten skapas möjlighet till inflytande genom att barnen har medbestämmanderätt. Vid ett tillfälle skulle barnen få rösta. Det handlade om att rösta fram ett namn till ett hus på gården. Det handlar om att barnens röster fick höras och togs tillvara på. Det kan skildras i nedanstående citat;

Barnen fick säga olika namnförslag och sedan så röstade vi inne hos oss. Vi satte streck och då blev det väldigt tydligt för dem (barnen), vilken som fick flest röster. Barnen hade en massa förslag. (Mia 5/12-2012).

Uppfattningen ger uttryck att barnen bekräftades av lärarna under situationen. Det visar sig genom att barnens röster blev hörda och respekterade. Således har barnen inflytande i verksamheten. I situationen ovan synliggörs barnens kompetens för barnen. Det kan förklaras ske utifrån att barnen själva uppmuntrades att komma med förslag. Detta samtidigt som deras röster synliggjordes i form av att streck sattes upp, som ledde till ett beslutsfattande utifrån barnens önskemål.

Enligt uppfattningen är det i förskolans vardag viktigt att alla barn blir sedda för att de ska få en bekräftelse. Det handlar om att som lärare ska se alla barn då en del barn inte hörs. Nedan följer ett exempel av en situation där syftet var att alla barn skulle bli bekräftade och sedda;

Då gjorde vi ofta så att, för att alla skulle bli sedda, att minst en gång om dagen fick barnen sagt något till någon annan. Eller fick sagt något om sig själv. Så gjorde vi så att vi satt i ringen och så började jag med att säga hej Maja. Hur mår du idag? Och så fick hon svara och skicka vidare till den som satt bredvid, och så gick man runt så. Då blev alla sedda och det är jätteviktigt! De lyssnade också på svaret de fick. Jag tycker det är en bra övning. (Sara, 4/12-2012).

I exemplet ovan kan vi ta del av en demokratiaktivitet i förskolan. Uppfattningen ger uttryck för att samtliga barn blev sedda under aktiviteten. Det framkommer genom att då barnen satt i en ring fick alla möjlighet att se varandra. Det var således inget barn som satt utanför. Uppfattningen ger även en indikation av att gruppsammanhållningen stärks. Det blev till genom att barnen fick visa respekt och empati för varandra. Det eftersom att övningen innebar två delmoment, att lyssna, samt att själv få höras.

5.2.2 Underkategori 1B: Barn gör val

Kategorin handlar om att barnen får göra val och ha inflytande över sin situation och vara med och påverka verksamheten och dess utformning. Vad gäller barns inflytande och valmöjlighet i förskolans vardag är det viktigt att inte fastna i rutiner och invanda vanor. Det handlar om att se barnens behov istället för att alla barn ska göra allt samtidigt, det kan illustreras av följande citat;

Jag tycker att det är viktigt att barnen får välja. Jag tänker en förmiddag, alla behöver kanske inte äta frukt samtidigt och gå ut. Man kan istället prata med barnen och fråga dem vilka som vill gå ut. Man föreslår aktiviteter och frågar sedan också vad kan vi tänka oss att göra inne? (Susanne, 5/12-2012).

Uppfattningen som kommer till uttryck i ovanstående citat karaktäriseras av att barnen få valmöjlighet över sin egen situation. Detta blir synligt i citatet genom att barnen tillfrågas vad de vill göra, samtidigt som läraren också ger förslag. Uppfattningen ger uttryck för att inflytande, där barnen kan välja inte endast ska pågå under vissa stunder i förskolans vardag. Det visar sig genom att läraren ifrågasätter invanda rutiner som fruktstund. Karaktäristiskt för uppfattningen är att barnen ska kunna ges inflytande oberoende av vissa rutiner och institutionaliserade vanor. Om vi går djupare i denna uppfattning kan troligen förskolans rutiner förklaras vara ett hinder för barns inflytande. Det eftersom att det i citatet betonas att så inte ska vara. Uppfattningen ger en antydning av att det handlar om att skapa en dialog mellan lärare och barn, där barnens åsikter lyssnas på och tas tillvara.

I intervju svaren framkommer uppfattningar om att man på förskolan arbetar en gång i veckan med lärgrupper, som är ålders indelade. Temat de har just nu är jag och min omvärld. Nedan redovisas ett exempel där de yngsta barnen ges möjlighet till inflytande genom att göra egna val utifrån sina intressen. Vid detta tillfälle skulle barnen få pröva på fotbad. Detta framgår i citatet nedan;

Vi har ju nu en lärgrupp med dem allra yngsta barnen, då jobbar man med ett och två åringar. Då tänker man, hur ska vi fånga upp barns intresse här? Då har det blivit väldigt tydligt och klart att barnen älskar vatten. Hur kan vi utforska vatten då? Hur kan vi hjälpa barn att utifrån sina förutsättningar att utveckla sina färdigheter, som exempel nyfikenhet, att få pröva med sin kropp, att få känna, det här taktila. Då dem är små är det just det här med att få beröra, känna, smaka och allt detta. Då gjorde vi, de har först fått leka med vatten, de har haft fotbad och de har fått utforska. Barnet ska ges tid att utforska. Att (barnen) gör det på sitt sätt. Du tvingar inga barn att exempel stoppa tårna i vattnet. Barnet väljer kanske att använda sina händer först och smaka. Sedan är det kanske okej att doppa ner tårna i vattnet. Efter tjugo minuter kanske man badar hela kroppen. Då har man utforskat med hela kroppen och det är ju så dem gör. Det var så fantastiskt för vi filmade ju detta och då såg man hur olika barn som individer, alla de sju som badade fotbad utforskade vattnet på sju olika sätt. Om man bara tar på sig dem pedagogiska glasögonen och tittar på de olika strategierna barnen använde sig av och möter upp detta. Det är vad vi har med oss som pedagoger, vilken medvetenhet och kunskap vi har och hur vi på något sätt öppnar upp den här världen för barnen. (Susanne, 5/12-2012).

Ovanstående citat ger enligt min tolkning uttryck att läraren är närvarande, men tar inte över situationen på något sätt. Det blir tydligt i och med att barnen gavs tid och möjlighet att kunna välja att utforska vattnet så som de själva ville göra. Således bekräftades barnen och deras egna behov togs tillvara. Därför kan sägas att barnen gavs inflytande över sin situation. Uppfattningen ger antydning av att beroende på vilken föreställning man har av barns lärande och vad man har med sig för tidigare erfarenheter och kunskaper, skapar det möjligheter för barnen att ges inflytande i verksamheten. Det låter sig ses genom att även de yngsta barnen i

förskolan kunde ges inflytande, oberoende av om de har språket eller inte. Uppfattningen ger uttryck för att det viktiga i denna situation inte var att alla barn skulle utforska vattnet på samma sätt. Det blir tydligt genom att fokus istället var på att barnen skulle få möjlighet att utforska vatten med hela sin person. Det var också hur barnen utforskade vattnet som var det viktiga i situationen. Det resulterade i sju olika sätt att närma sig fenomenet vatten.

Det karaktäristiska för uppfattningarna inom kategorin är att barnen ges möjlighet till inflytande i form av att göra val i den utsträckning som anses möjlig. Av uppfattningarna framkom att,

”Det går exempelvis att välja frukt. Det finns två sorter, vilken vill du ha idag?”. Likaledes framkom, ”Barnen kan välja över vad de ska äta. Vill dem ha sås eller vill dem inte ha sås? Vi tvingar inga barn att äta upp. Det viktigaste är att de går mätta från bordet”. (Mia, 6/12-2012 och Marita, 6/12-2012).

Att barnen har valmöjlighet och kan bestämma över sin egen situation är viktigt för barns rätt till inflytande. Uppfattningen ger en indikation av vilken möjligheter barnen har att välja i samband med rutinsituationer i förskolan. Det kan förstås utifrån att man varje dag har en fruktstund i verksamheten där barnen får välja vilken av de frukter de vill ha av de som finns för dagen. Vidare ger uppfattningen uttryck att barnen ges inflytande vid matsituationen i förskolan. Barnen ges valmöjligheten att bestämma över vad de vill ha av den mat som erbjuds. Det framkommer genom att inga barn tvingas att äta upp sin mat på tallrikarna. Således kan tolkas som att barnens behov tillgodoses, eftersom att läraren väljer att ta barnets perspektiv.

5.3 Kategori 2: Växelvis

Uppfattningar om inflytande i förskolan handlar om att inflytande blir till genom en växelvis inverkan mellan lärare och barn. I kategori växelvis ingår även beskrivandekategorierna,

- 2A. Barns intressen tas till vara
- 2.B. Ett gemensamt projekt

Beskrivningskategorierna skiljer sig åt så till vida att barns intressen och intentioner betonas vara betydelsefulla för barns inflytande i den första kategorin. I den andra kategorin betonas istället barns delaktighet som nödvändig för att barn ska ha inflytande i förskolans verksamhet.

5.3.1 Underkategori 2A: Barns intressen tas tillvara

Uppfattningar om inflytande i förskolan handlar om att lärare och barn är i interaktion med varandra, där läraren tar tillvara barnens erfarenheter och intentioner i verksamheten. Det karaktäristiska för uppfattning är att barn har inflytande då barnens intressen tas till vara och utgör utgångspunkten i verksamheten.

Utifrån intervju svaren framgick av uppfattningen att verksamheten inte planeras från steg till steg, istället tar man tillvara barnens intressen genom att följa vad barnen upplever som lustfyllt. Utmärkande för uppfattning är att hela tiden förhålla sig till ett grundsyfte, vilket kan illustreras i citatet nedan;

Vi försöker att inte planera ett arbete i steg till steg, utan vi har en början och vi har ett slut, och vägen dit vet vi inte heller. Men vi vet att vi har en början. Syftet är hela tiden att det ska vara roligt och lärorikt och fånga barnen. Det är grundsyftet med allt. (Marita 28/11-2012).

I ovanstående citat kan vi ta del av en uppfattning kring planering av verksamheten. Av denna uppfattning anses det inte nödvändigt att planera arbetet steg till steg för barns lärande. Det visar sig istället vara gynnsammare för barnens lärande om vägen till målet är öppet. Uppfattningen ger uttryck att barnen ska uppleva verksamheten som lustfyllt och det rör sig om att initiera en aktivitet för att sedan utgå från vad som intresserar barnen. Det blir synligt genom att lärarens fokus är på att det ska vara ”roligt, lärorikt, och fånga barnen”. Av uppfattningen kan tolkas som att det sker en växelverkan mellan lärare och barn. Det visar sig genom att påverkan sker både från barn och lärare. Det eftersom att läraren initierar verksamheten för att sedan följas av barnens intresse och den riktning de drar verksamheten åt.

I intervjuvaren kan man skönja att några av barnen har ett stort intresse för magneterna. Karaktäristiskt för uppfattningen är att den tar utgångspunkt från barnens intressen och idéer, istället för att regleras av invanda mönster och rutiner. Barnens intresse uppmuntras och de tillåts pröva sina idéer, vilket framgår i citatet nedan;

Två av barnen var så väldigt intresserade av magnetism. De prövade hit och dit. De tog med sig magneterna ut och lekte och de var inne. Jag kunde ju sagt att ge hit det där nu, jag vill inte att ni har dem ute. Men, nä, de fick ju pröva verkligen och fortsätta att utforska. Barn blir berikade av vuxna som stöttar upp och hjälper dem på vägen så att de kan växa. Det är väldigt mycket hur vi förhåller oss. (Susanne 5/12-2012).

Uppfattningen ger en indikation att barnen får inflytande då barnets perspektiv är i fokus. Det visar sig genom att barnen uppmuntrades att utforska magneterna oavsett om de var ute eller inne. Således ger uppfattningen en antydning av att barnens intresse togs till vara. Uppfattningen ger antydning att barns utforskande ses som något som är positivt för barnens lärande. Det blir synligt genom att barnen av uppfattningen anses bli berikade och kan växa då de inte begränsas av invanda regler, över vad man bör ha ute eller inte bör ha.

I intervjuvaren framgick att det var viktigt att ta till vara barnens intressen i verksamheten. Därför utgår luciafirandet från barnens tankar och idéer. Nedan följer ett exempel på hur arbetet kan ta sig uttryck;

Barnen hos oss fastnade i små grodorna i midsommar och vi sjunger fortfarande om små grodorna. Den ska vara med på lucia firandet och barnen älskar den. Vi lär ju sjunga midnatt råder fram i mars också, ok, det är helt ok och det är ju barns inflytande. Vi gör det barnen redan tycker är roligt, det vi ser att barnen vill att vi ska fortsätta med. (Marita, 28/11-2012).

Uppfattningen ovan ger intryck av att läraren tycker det är viktigare att barnen får sjunga det som de själva upplever som lustfyllt. Det blir synligt i och med att barnen istället för att sjunga luciasånger ges möjlighet att sjunga små grodorna. Av uppfattningen kan även tolkas att barns inflytande handlar om att forma verksamheten utifrån barns intresse. Det blir uppenbart genom att man inte styrs av traditionella högtider eller andra årstider där normer kan finnas kring vad man bör sjunga och inte.

I intervjuvaren framgick uppfattningarna om att man i förskolans lärgrupper tog tillvara barnens intressen. Barns inflytande ansågs vara mer framträdande då barnen var indelade i

åldersanpassade grupper. Verksamheten utgår inte från en bestämd planering som den vuxna gjort utifrån sitt intresse. Istället var det barnens behov och intentioner som hamnar i fokus, vilket framgår av nedanstående citat;

Vi började med våra lärgrupper i höstas och jag har tre och fyra åringar och vårt tema är jag och min omvärld. Vi började prata om familjer och hur man bodde. Om man bodde i lägenhet eller hus, om man hade syskon och husdjur och allt vad det var. Så var vi på en teater som heter Kurre kompis och dem blev helt frälsta. För de var ute och reste i världen efter en diamant. Och nästa gång när vi hade lärgruppen då så gjorde vi rundan på nytt och då hade vi älsklingsmat, älsklingsfärg eller vad som helst. Och så frågade vi, vad vill ni göra? (Barnen svarade), vi vill ut och resa var det någon som sa. Vadå resa sa vi. Så som de gjorde från teatern. Så då, ja då gjorde vi det. Vi tog fram våra låtsas diamanter och vi reste ut i världen och vi krumbuktade oss på golvet och vi landade någonstans. Vi såg papegojor i träden och vi såg massa saker. Deras fantasi sprudlade och nästa gång skulle vi ut och resa igen, och nästa gång och nästa gång. Sedan började vi med ipaden och då använde vi Googel Earth. Och då var det också det här att man reser, man reser upp och ser allt uppifrån och sedan dyker man ner igen och så ser man något helt annat. Det tyckte dem var så spännande. (Sara 4/12-2012).

Uppfattningen ger implikationen av att verksamheten ändrar utformning till att gå från de vuxnas intressen och tankar om vad barnen är intresserade av. Det yttrar sig genom att lärarna istället frågade barnen vad de ville göra. Detta visar på att en interaktion mellan lärare och barn blir till. Uppfattningen ger en antydning av att barnens intresse hamnar i förgrunden. Det blir synligt i och med att barnen lyssnades på och utifrån barnens svar väcktes nya idéer, som tog processen vidare.

Inom kategorin ger uppfattningarna en indikation av att inflytande och lärande blir till genom en växelverkan mellan lärare och barn. Genom att lyssna på barnen och ställa produktiva frågor, drivs lärandeprocessen framåt. I nedanstående citat skildras ett samspel mellan lärare och barn där barns inflytande framgår;

Det är viktigt att pedagogen ställer rätt frågor som gör att lärandet går vidare och mynnar ut i någonting där barnen känner att dem har bollen. Barnen får tankar och idéer och du som pedagog ska finnas med och liksom stötta upp. Men, det är inte du som styr, det är barnet. (Susanne, 5/12-2012).

I citatet ovan beskrivs ett samspel och en växelverkan mellan lärare och barn. Barnen ges möjlighet till inflytande genom att deras tankar och idéer respekteras och stötts upp av läraren, samtidigt som lärarens syfte med verksamheten av största sannolikhet blir besvarat. Det visar sig genom att lärarens förhållningsätt i bemötandet av barnen medför att; *”lärandet går vidare och mynnar ut i någonting”*. Läraren finns med och uppmuntrar barnen i dess lärprocess och dialogen mellan barn och lärare är central och betydelsefull. Det blir synligt genom att läraren ställer produktiva frågor till barnen som driver lärprocessen framåt. Uppfattningen ger även uttryck för att läraren tar barnens perspektiv, vilket dels visar sig genom att barnens kompetens synliggörs för dem själva då deras tankar och idéer respekteras och uppmuntras av läraren. Likaledes uppfattas att *”barnen har bollen”* i lärprocessen.

I intervju svaren framgick av uppfattningarna att barn fick möjlighet till inflytande då verksamheten anpassades efter barnens intentioner. Uppfattningen karaktäriseras av att barnens intressen togs till vara i verksamheten och utmynnade i en aktivitet utifrån barnens erfarenheter. Barnen hade under en period läst doktor pino boken, vilken kommit att utmynna i en dramaaktivitet, vilket illustrerar nedan;

Och så tar jag fram den blå lådan med locket och, åh ska vi göra Pino säger dem då. Då vill jag vara katten med prickarna. Så nu börjar dem bestämma vilka dem vill vara för jag har sagt till dem att vi ska sätta på oss dem och leta reda på alla våra doktor grejer, så kan någon vara Pino, och då vill jag vara den. I detta fall kommer ju inflytande in fastän jag har gett dem iden och skapat förutsättningen. Och då kanske det kan vara ett barn som säger att, jag vill inte vara med, men då behöver du inte det.(Karin 30/11-2012).

I ovanstående citat kan vi ta del av en dramaaktivitet i förskolan, där barnens intresse tas till vara. Det blir synligt genom att barnen genom att barnen fått möjlighet att ta del av boken Pino och utifrån barnens intresse utmynnade detta i en dramaaktivitet. Uppfattningen kan vidare tolkas som att barnen görs delaktiga i verksamheten. Det visar sig genom att barnen tillsammans med läraren ingår i ett gemensamt skapande av en berättelse. Uppfattningen ger även uttryck att barnen ges medbestämmanderätt över verksamheten. Det visar sig genom att barnen i samspel med läraren kan ge förslag av vilken roll karaktär som mest färdigör dem

5.3.2 Underkategori 2B: Ett gemensamt projekt

Uppfattningar om inflytande i förskolan handlar om barns delaktighet. Inflytande blir till då barn är delaktiga i ett gemensamt skapande som bygger på interaktion och dialog. Det karaktäristiska för uppfattningarna inom kategorin är att barns delaktighet ses som nödvändigt för att barn ska få inflytande i förskolans verksamhet.

För att barn ska bli delaktiga och få inflytande i förskolan ska det inte råda någon regim. ”*Utän istället är det så att barnen har ett jätte behov av att följa med till kopian ska de få göra det*” (Susanne 5/12-2012). Det handlar om att lyssna på och respektera barnen och ha en dialog som bygger på ömsesidig påverkan. Citatet nedan illustreras att barnen görs delaktiga genom en pedagogisk närvaro;

Jag tänker på det här med dialog att barnen känner att man lyssnar på dem. Att man finns för dem, att de känner att man är här och nu. Man kan ju alltid säga att vi har dukbarn som är delaktiga då, men en annan typ av delaktighet är att barnen känner närvarande. Så man är närvarande, man lyssnar på dem, dem är med i dialogen, dem är en del av ett sammanhang. (Susanne 5/12-2012).

I ovanstående citat kan vi ta del av en uppfattning om barns delaktighet i förskolans verksamhet. Uppfattning ger indikationen av att barn blir delaktiga genom att de känner lärarens närvaro. Det visar sig genom att läraren lyssnar och finns där för barnen. Uppfattningen kan vidare tolkas som att delaktighet handlar om mer än att barnen ska vara med och duka. Det visar sig genom att dialogen förs fram som en betydelsefull faktor och likaledes att barnen ingår i ett gemensamt sammanhang. Vidare ger uppfattningen en antydning av att läraren har en strävan att närma sig barnens perspektiv. Det blir tydligt i och med att barnens behov är i fokus för läraren.

Det framkommer av uppfattningarna inom kategorin att barnen behöver få känna sig betydelsefulla och ta ansvar över utemiljön. För barns demokratiska lärande kan det sägas vara av stor vikt att barnen får vara med i skapandet av miljön för att de på sikt ska öka sin förmåga att ta ansvar. Det illustreras i följande citat;

Barnen måste känna att jag har också betydelse för det som finns runt här. Bygger man exempel en koja tillsammans med barnen och de är delaktiga, och att man inte bara ringer kommunen och säger bygg en koja är man (barnen) mer rädd om det också. På det viset får vi också in demokrati. (Susanne, 5/12-2012).

I uppfattningen ovan prioriteras barnens lärande före vuxnas behov. Det blir synligt genom att det av uppfattningen anses vara viktigare att barnen är delaktiga i skapandet av miljön, istället för att det köps in någonting färdigt. Uppfattningen ger således indikationen att barns delaktighet är en förutsättning för dess demokratiska lärande. Det visar sig genom att det i uppfattningen framgår att barnen blir mer rädda om det som de själva varit med och skapat. Uppfattningen ger därefter antydning om att verksamheten utgår från det kompetenta barnet som en given medaktör i praxis. Det framgår genom att barnens kreativa skapandeförmåga tas till vara i ett gemensamt projekt.

I intervju svaren framgick uppfattningar om att barnen blivit delaktiga genom att tillsammans med lärarna göra i ordning ett litet hus på förskolans gård. Detta skildras i citatet nedan;

Jag tänker på det här med utomhuspedagogiken då barnen var med och fick rösta fram det här namnet på huset. Det är en del av en delaktighet. Pedagogerna fick förklara för barnen vad vi skulle göra. Vi skulle göra i ordning huset och att de själva fick hitta på ett namn och vad man kunde göra i huset. Barnen satte igång en process och vi vuxna tog till oss och lyssnade på vad barnen sa. Och utifrån det ska vi nu göra i ordning huset (Susanne 5/12-2012).

I citatet ovan skildras ett utvecklingsarbete av förskolans utomhusmiljö. Uppfattningen ger indikationen att barns delaktighet är viktigt i utvecklandet av utomhusmiljön. Det framkommer genom att barnen ”var med” i projektet. Enligt min tolkning handlade det således inte om att barnen skulle regleras av de vuxnas föreställningar om vad som ansågs vara lustfyllt för barnen. En tolkning skulle kunna innebära att det handlade om ett ömsesidigt projekt. Det visar sig genom att uppfattningen betonar begreppet ”vi”. Uppfattningen ger en antydning av att barnen driver processen vidare genom att lärare lyssnar till det barnen säger och tar tillvara på barnens tankar och idéer. Det framträder genom att barnens namnförslag till huset har lett till att dem nu ska göra i ordning huset, utifrån barnens förslag. Uppfattningen kan vidare tolkas som att då lärare tar barnens perspektiv blir barn delaktiga i utformandet av verksamheten. Det visar sig genom att de vuxna inte tar över, utan hela tiden förhåller sig och arbetar vidare utifrån barnens behov.

5.4 Kategori 3: Läraren

I kategori läraren handlar uppfattningar om barns inflytande i förskolans verksamhet om lärarens situation i arbetet med barnen.

- 3A. Lärare och barn har olika roller
- 3B. Tillfälligt inflytande

Kategorierna skiljer sig så tillvida att uppfattningarna i kategorin 3a, handlar om att läraren och barn har olika roller. Kategorin karaktäriseras av att barns inflytande är begränsat eftersom att läraren bestämmer över det lilla barnet. Medan uppfattningarna i kategorin 3b, karaktäriseras av att barn får ett tillfälligt inflytande, beroende på föreställningar om barn samt hinder och dilemman.

5.4.1 Underkategori 3A: Lärare och barn har olika roller

Uppfattningarna karaktäriseras av att läraren bestämmer över det lilla barnet. Det handlar om lärarens och barns olika roller i verksamheten. Uppfattningarna karaktäriseras av de vuxnas föreställningar kring vad som är bäst för barnet. Detta kan illustreras av följande exempel;

När det handlar om demokrati och barns inflytande måste man ju titta på det sociala samspelet med barns inflytande. Ibland är det så att man får låta majoriteten bestämma över vad vi ska göra. För ibland är vi ju faktiskt en diktatur på tre diktatorer som måste besluta. Nu kan vi inte springa elva barn fram och tillbaka och krocka. Så då är det, blir det ju en diktatur istället. Det har inte med makt att göra. Det har med våra olika roller att göra, för dem är barn och vi är vuxna. Vi är pedagoger som ska vägleda barnen genom sin vistelse på förskolan. (Marita, 28/11-2012).

I ovanstående citat kan vi ta del av ett socialt samspel som tar sin utgångspunkt från lärarens perspektiv. Det blir synligt i och med att läraren behöver besluta att det inte är tillåtet att springa fram och tillbaka för att barnen inte ska skada sig. Uppfattningen ger antydning av att det i situationen inte är fråga om en kommunikation och interaktion mellan lärare och barn. Det visar sig genom att begreppet ”så är det” betonas. Det kan tolkas som att barnen på så sätt inte har något att säga till om vid en del situationer. Det visar sig genom att det är majoriteten som bestämmer och i detta fall framgår att majoriteten är de vuxna. Uppfattningen ger likaledes indikationen av att barn inte ses som kompetenta medmänniskor att räkna med. Det blir tydligt genom uppfattningen ”dem är ju barn”. En tolkning jag gör av uppfattningen är att barnen har en lägre ställning i jämförelse med de vuxna. Det visar sig genom att läraren sätter sig själv i en högre position i förhållande till barnen genom att barn och vuxna ges olika roller. Barnen kan således tolkas vara underordnade de vuxna, vilket visar sig genom uppfattning. ”Vi är pedagoger som ska vägleda barnen genom sin vistelse på förskolan”.

För att kunna logistera verksamheten i förskolan måste vuxna bestämma över barnen vid vissa situationer i förskolans vardag. Barnen kan inte själva få välja om de vill gå ut eller inte. Uppfattningen karaktäriseras av att de vuxnas arbetsmiljö är viktig och betydelsefull för de vuxnas behov. Det illustrerar detta citat;

Det är inte alla barn som vill gå ut, och det är något vi har bestämt, vi vuxna. Då är man åter som vuxen att det måste vi göra för att vi ska kunna logistera alltihop. Om en ska vara inne, vem ska vara inne då? Jaha, nu ska helt plötsligt alla vara inne. Där känner jag, att där har barnen inte mycket att säga till om. Det är inte bara barnens vardag som ska bli bra, utan det ska det även bli för oss vuxna. Vi ska ha en bra arbetsmiljö och det kräver att vi har raster, vi ska bara jobba antal timmar. (Sara 4/12-2012).

Uppfattningen ger uttryck för att arbetssituationen är av betydelse för lärarna, vilket innebär att barnens behov hamnar i skymundan, medans vuxnas behov är i fokus. Det visar sig genom att en bra arbetsmiljö för de vuxna innebär raster och då har barnet inget att säga till om. För att lärare ska få rast kan tolkas som att de behöver logistera verksamheten genom att inte ge barnen något utrymme för inflytande.

I intervjusvaren framgick uppfattningar om en cykel fråga. Man har inte tyckt att det fungerar bra eftersom att en del barnen stressar ut för att ta en cykel. Därför infördes cykelfria dagar. Uppfattningen handlar om de vuxnas föreställningar om vad barnen ska göra och inte göra på förskolans gård, vilket kan illustreras i citatet nedan;

Jag kan förstå att man vill plocka bort dem (cyklarna) för de barn som alltid sitter på en cykel och där måste vi träda in som vuxna och säga att det här är för ditt eget bästa. (Marita, 28/11-2012).

Uppfattningen ger indikationen av att barns inflytande i situationen är begränsat. Uppfattningen karaktäriseras av att lärare avgör vad som är det bästa för barnet. Det blir

synligt genom att den vuxna ger uttryck i intervju svaren att de talar om för barnet vad som är det bästa i situationen. Uppfattningen ger vidare uttryck av att läraren utgår från ett vuxet perspektiv. Det kan förstås utifrån att barnets intressen inte var i fokus. Uppfattningen karaktäriseras av att läraren bestämmer som vuxen över barnen. Det visar sig genom att det i situationen inte var fråga om att höra barnens åsikter och ta tillvara dess intressen.

I förskolan behöver den vuxna hjälpa barnen för barnets eget bästa. Uppfattningen karaktäriseras av att barnen ska få bestämma, men för att kunna göra det behöver barn vägledning av läraren. Istället för att barn ses som kompetenta och handlingskraftiga, ses barn inom kategorin som mindre kunniga i behov av omsorg och styrning av den vuxna. Det kan illustreras av citaten nedan;

Jag tänker att barn ska vara med och bestämma. Men för att kunna bestämma måste man ju veta vad det är vi ska bestämma om. (Karin, 30/11-2012).

När man är här, man kommer till frukost och går hem efter mellanmål, då kommer en viss tid att vara styrd av vuxna. Jag måste få vara vuxen och hjälpa dem, dem behöver ju hjälp. (Karin 30/11-2012).

Utifrån citaten ovan kan tolkningen göras att barn inte ges möjlighet till delaktighet eller inflytande. Uppfattningen tyder på att läraren anser sig behöva hjälpa barnen innan de kan vara med och bestämma. Det framkommer genom att läraren först måste lära barnen vad det är de ska bestämma om. Uppfattningen ger indikationen av att de vuxna är dem som vet och barnen ska anpassa sig till den vuxna. Det visar sig genom uttrycket, ”*styrd av vuxna*” samt att barnen ”*behöver ju hjälp*”. Uppfattningen ger en antydning av att barn och vuxna skiljs åt i olika roller. Det visar sig genom lärarens uppfattning, ”*jag måste få vara vuxen och hjälpa dem, dem behöver ju hjälp.*”.

I intervju svaren framkom uppfattningar som visade att barns möjlighet till inflytande var begränsat beroende av rutinsituationer som ingår under en dag på förskolan. Karaktäristiskt för uppfattningen är att läraren och barn delas in i skilda roller i och med verksamheten komplexitet. Barns begränsade möjlighet till inflytande kan illustreras i citatet nedan;

Barn kanske tycker en sak, dem vill inte, som det här med dom här grejerna som är typiskt att dem inte vill gå ut. Ja, men vi kan inte vara inne med två barn för då funkar det inte ute, för då blir det sexton barn ute, och ibland känner man att man traskar ur det området ibland. (Mia, 6/12-2012).

I ovanstående citat kan vi ta del av en situation i förskolan då barnen ska gå ut. Uppfattningen ger uttryck att barnens åsikter inte lyssnas på och således ges barnen ingen möjlighet till inflytande. Situationen ger en indikation av hinder och dilemman som kan förekomma i förskolans verksamhet. Det visar sig genom att vuxna behöver bestämma och därför kan barn inte ha den bestämmanderätt de har rätt till.

I intervju svaren framgick uppfattningar om att det bästa för barnen är att tillägna sig kunskaper och erfarenheter, genom att ingå i en av den vuxnas bestämda plan. Det handlar om en plan som är utifrån lärarens eget intresse. Barnen förväntas anpassa sig efter den vuxnas intentioner, vilket illustreras i citaten nedan;

”Jag har en plan och sedan gäller det att man får in dem i planen. Man bygger upp ett kunskaps kapital och ett erfarenhetskapital”(Karin 30/11-2012).

”Flickan i samlingen ville sjunga bä, bä vita lam. Men på något sätt, just nu är det dem här vi sjunger. Vi brukar kalla min pappa för en demokratisk diktator och det kan jag känna igen, att jag har spår utav det hos mig, du vet det där med arv. Det sitter i oss och vi måste styra upp det, så jag har tagit det så till den milda grad att jag har sagt till barnen att det finns vissa sånger jag inte vill sjunga just nu, för att det är så många vi inte sjunger. Nu vill jag ta in lite nya och dem har vi sjungit tusen miljarder gånger känner jag. Jag brukar fråga dem vilka vi sjunger hela tiden, och då säger jag att jag skulle vilja sjunga andra sånger så jag har lite förslag”(Karin 30/11-2012).

Uppfattningen ger uttryck för att barnen inte ges utrymme att ha inflytande över sin situation, så länge de inte håller sig till lärarens plan. Det skildras genom att flickan i samlingen inte fick möjlighet att höras och välja sång utifrån sitt intresse. Uppfattningen ger en antydning av att det är viktigt att få in barnen i planen. Det visar sig så tillvida att barnen först får fråga läraren vilka sånger de brukar sjunga och därefter förhålla sig till de sånger läraren erbjuder barnen att sjunga. Vidare framgår av uppfattningen att kunskap och erfarenhetskaptal, byggs upp utifrån lärarens föreställning kring vad som är det bästa för barnens lärande. Det visar sig genom att den planerade verksamheten inte utgår från barnens intressen. Barnens inflytande är begränsat och barnen ges inte möjlighet att vara delaktiga i verksamheten.

5.4.2 Underkategori 3B: Tillfälligt inflytande

Karaktäristiskt för uppfattningarna inom kategorin, är att barns inflytande blir tillfälligt. Det karaktäriseras av att barn får inflytande under vissa delar av dagen. Det handlar bland annat om hinder och dilemman som reglerar i vilken utsträckning inflytande kan bli till i verksamheten.

I intervjuvärdens framgick uppfattningar om att barns valmöjlighet var viktigt i verksamheten. Uppfattningen karaktäriseras av att barnen kan få välja vilken gård de skulle vilja gå ut på. Men, att det sker ibland. Detta kan illustreras av citatet nedan;

”Vi har just nu två gårdar, då kan dem ibland få vara med och välja vilken gård vi ska gå till och då frågar vi det. Vi frågar och är det någon som svarar så, ah och det är sällan någon som protesterar”. (Marita, 28/11-2012).

I uppfattningen ovan kan vi ta del av ett resonemang kring barns valmöjlighet i förskolan. Å ena sidan visar uppfattningen att inflytande blir till i verksamheten. Det framkommer så tillvida att barnen gavs valmöjlighet i verksamheten. Samtidigt som uppfattningen å andra sidan ger indikationen av att barnens möjlighet till inflytande i situationen kan ses som tillfälligt. Det visar sig genom att barnen ”ibland”, kan vara med och välja vilken gård de vill gå ut på.

I intervjuvärdens framgick uppfattningar som exemplifierade att barnen en gång fick välja hur de ville möblera hemvrån. Det karaktäristiska för uppfattningen är att det inte framstod som vanligt förekommande i förskolans vardag, eftersom att barnen blev förvånade att de fick bestämma, istället för de vuxna. Citatet nedan illustrerar detta;

Städerskan bonade våra golv så vi hade ställt möbler någon helt annan stans. När vi skulle ta in det så var det några barn, kan de ha varit fyra eller fem stycken, och dem började möblera och så sa vi, hur har ni tänkt nu då? Och då tittade dem precis som, har vi tänkt. Ja, ni får göra precis som ni vill när ni möblerar nu och då blev dem lite ställda. Men sedan började dem möblera och det blev jätte bra möblering. För det var hemvrån som dem möblerade och den används jätte mycket på detta sätt.(Sara, 4/12-2012).

I citatet ovan kan vi ta del av ett skapande av lekmiljön i förskolan. Uppfattningen ger å ena sidan uttryck att barnen kan vara med och påverkade miljöns utformning. Det visade sig genom att barnen gavs valmöjlighet och deras initiativ till att möblera efter sina tankar och idéer respekteras av lärarna. Uppfattningen ger å andra sidan även indikationen att barnens valmöjlighet är tillfällig och såldes även barns inflytande. Det blir synligt genom att ett exempel beskrevs utifrån en händelse som endast händer cirka två gånger om året. Likaledes framkom att barnen verkade förvånade över att lärarna sa att dem fick möblera precis så som de själva tänkt, i och med att dem såg frågande ut.

En del uppfattningar menar att barns inflytande i förskolan är att vara delaktiga i beslut. Det handlar om att barnen får fatta beslut, men att det sker utifrån den vuxnas intresse och ide med verksamheten. Att barnen får tillfälligt inflytande kan karaktäriseras av följande citat;

Man kan ha inflytande men inte till 100 % i alla situationer, vid måltid, påklädning och vad vi ska göra. Man kan ju förslagsvis komma med en ide och sedan kan ju barnen vara med och utveckla den. Barnen kan ju utifrån förslaget av lek bestämma vem som ska göra vad i det. (Karin, 30/11-2012).

Uppfattningen ger uttryck för att barns inflytande är tillfälligt. Det framkommer genom att barnen å ena sidan kan ha inflytande enligt uppfattningen. Detta samtidigt som uppfattningen å andra sidan visar att barnen inte kan ha inflytande i alla situationer som exempelvis rutin situationer i förskolans vardag. Uppfattningen ger indikationen att barn får inflytande då dem kan vara med och utveckla en ide som läraren gett förslag på Det visar sig genom att barnen ges medbestämmanderätt över vem som ska göra vad i leken. Barnen ges å ena sidan bestämmanderätt och möjlighet till inflytande då de är delaktiga i beslutsfattande. Samtidigt som barnen å andra sidan kan sägas vara begränsade eftersom att de får vara delaktiga i ett bestämmande som någon annan redan beslutat. Det visar sig genom att barnen kan få bestämma utifrån förslag av lek.

I intervjusvaren framkom uppfattningar om att barns inflytande i förskolan kan bli mer än vad det är i praxisarbetet med barnen. Det handlar om att man har en strävan av att ge barn inflytande, men att det inte genomförs i den omfattningen man önskar. Karaktäristiskt för uppfattningen är att man vill mer än vad det finns förutsättningar för. Barn får således ett tillfälligt inflytande vilket kan illustreras i citatet nedan;

De (barnen) ska kunna vara delaktiga och bestämma så mycket som det går. Sedan så finns det ju begränsningar i detta. Men att man vill mer än vad man känner att hinner med och förmår många gånger. Man vill att de ska vara mer delaktiga i det vi gör och varför vi gör det och vad vi ska göra och hur man ska spinna vidare på en sak. Vilken riktning man ska gå ifrån med någonting som man håller på med. Ibland faller det sig så naturligt i små stunder. Ibland planerar man för det och så kanske det inte blir precis så jättemycket som man hade önskat ändå. Men ibland försöker man få till det bättre. (Mia, 6/12-2012).

Uppfattningen ger indikationen att lärare vill mer än vad de förmår. Det åskådliggörs genom att barn får inflytande i små stunder som faller sig naturligt. Uppfattningen ger en antydning av att läraren är medveten om sitt pedagogiska uppdrag kring att barn ska få inflytande över verksamheten. Det visar sig genom att uppfattningen framhäver att ” barnen ska kunna vara delaktiga och bestämma”. I min tolkning av citatet fastnar jag på ” så mycket som det går”. Uppfattningen kan utifrån denna aspekt tolkas som att det råder hinder och dilemmat i arbetet med barns inflytande. Det visar sig genom att lärare inte alltid hinner ge barn inflytande i form av att de är delaktiga i verksamheten. Av uppfattningen kan tolkas som att mer

förutsättningar behövs i arbetet med barns inflytande i verksamheten. Det visar sig genom att tiden uppfattas som betydelsefull för lärarna. Likaledes kan det kopplas till ”att man vill mer än vad man förmår”.

I intervjusvaren framkom uppfattningar om att barns inflytande blir begränsat eller tillfälligt, beroende på vilket förhållningsätt lärare bemöter barnen med. Karaktäristiskt för uppfattningen är att förskolans normer och invanda arbetsätt påverkar i vilken grad barnen kan ges inflytande och är således ett hinder i arbetet med barns inflytande. Detta kan illustreras i citatet nedan;

Barnen bestämmer väldigt lite. De vuxna bestämmer väldigt mycket och jag tror inte att detta har med illvilja att göra. Utan det handlar om det här att det är större grupper, det kräver en annan kompetens att rodda i det. Det kräver att, alltså för att få en verksamhet där barnen får inflytande och delaktighet på rätt sätt kräver det faktiskt kunskap också. Mer kompetens utveckling behövs. Sen är det så att det finns en viss hierarki i verksamheten, att de som har jobbat länge är de som styr. Det är ett problem för den normen styr ju” (Susanne 5/12-2012).

Uppfattningen som framkommer av citatet ger en indikation av att det råder en normativ diskurs på förskolan. Det framkommer genom att de som har arbetat under en lång tid är de som styr och reglerar verksamheten. Uppfattningen ger även antydning att mer kunskap och kompetens utveckling behövs för att barnen ska bli delaktiga och ges inflytande. Det visar sig genom att det är de vuxna som bestämmer väldigt mycket, medan barnen bestämmer väldigt lite.

6 Diskussion

I detta skede är det nu dags att knyta ihop arbetet genom att sammanfatta studiens resultat och sy ihop arbetet. I analys av data kunde variation av uppfattningar om barns inflytande urskiljas, vilket således gav upphov till att uppfattningarna placerades i tre kvalitativa kategorier. Här i resultatdiskussionen sammanfattas de uppfattningar som framkommit i studiens resultat i en diskussion, som knyter an till tidigare forskning. I enlighet med fenomenografin kommer således första ordningens perspektiv att framträda i form av tidigare uppfattningar om samma fenomen. Det sker i relation till dem framkomna uppfattningarna från den andra ordningens perspektiv. Syftet med detta är att tillföra ytterligare synvinklar på fenomenet barns inflytande i förskolans verksamhet, (Larsson, 2011, s. 40). Det råder inga tvivel om att barns inflytande i förskolan är av största vikt för barnens lärande och inte minst för vårt samhälles framtid. I förskolans läroplan (skolverket, 2010, s. 12), framgår tydligt att det är just i förskolans arena den så betydelsefulla grunden ska läggas för barns förståelse för vad demokrati innebär. Men vilken grund är det som egentligen läggs, sett till huruvida barnen ges möjlighet till inflytande är en fråga som kan ställas. Denna fråga kommer få sitt svar under diskussionens gång.

6.1 Kategori 1. Barn

Mitt resultat visar att barns ges möjlighet till inflytande genom att de blir sedda och hörda. Uppfattningar om barns inflytande i förskolans verksamhet handlade om barnens situation och resultatet visar att barns rättigheter är i fokus. För att barnen skulle kunna ha inflytande i verksamheten framkom att det var betydelsefullt att lyssna på barnen och att barnens åsikter respekterades. Vidare visade resultatet att lärare ansåg att det i mötet med barnen var viktigt att inte ha några förutfattade meningar, utan istället försöka förstå vad barnet tycker är viktigt. Mitt resultat går i linje med tidigare forskning om barns inflytande i förskolan. Pramling Samuelsson & Sheridan (2003) i Westerlund (2011, s. 20), skildrar att barns inflytande blir till då barnens handlingar bemöts med respekt och att de vuxna strävar efter att förstå barnens intentioner. Studiens resultat kan således även sägas vara i linje med iden om barns rättigheter. I FN:s konvention om barns rättigheter, artikel 12, slås fast att barn ska få uttrycka sina åsikter. Barnen måste få möjlighet att höras för att kunna påverka sin egen situation. Detta framgår även tydligt i förskolans läroplan (skolverket, 2010, s. 4), där skollagens slår fast, att respekt behöver förmedlas och förankras för att de mänskliga rättigheterna ska träda i kraft.

Att barns inflytande är nödvändigt för barns demokratiska lärande råder det inga som helst tveksamheter kring. Resultatet visade att demokrati som redskap är betydelsefullt för att barnen själva skulle kunna hantera en situation på egen hand. Det framkomna resultatet kan styrkas av Regeringskansliet (DS 2003:46, s. 9), som menar att barns inflytande är starkt kopplat till demokratiuppdraget. Det eftersom att demokratiuppdraget inrymmer demokratiska värden som just handlar om att arbeta med barns inflytande. Att bekräfta barnens behov är viktigt i arbetet med barns inflytande. Studiens resultat visade att barnens åsikter blir hörda och respekterade och läraren strävar efter att finna lösningar för barnet. Det blev tydligt vid ett exempel hämtat från en tambur situation i förskolan. Istället för att läraren vid situationen skuldbelade barnet som inte ville klä på sig regnbyxor, gav läraren barnet tid att pröva sina idéer. Barnet tvingades inte att göra något mot sin vilja, utan istället såg läraren till barnets behov och försökte hitta lösningar för barnets lösning. Johanssons (2011, s. 61–62), forskning

stödjer det framkomna resultatet. Författaren menar att då barnet ses som medmänniskor betraktas barnet som en meningskapande individ. En öppenhet för det barnet uttrycker, är utifrån detta synsätt centralt. Då läraren ser barnet som en medmänniska, är fokus på barnens behov och att finna en lösning för barnet. Det handlar således om att försöka förstå hur barnet upplever situationen (a.a.). I resultatet framkom lärares bemötande av barnen vara betydelsefullt för barns möjligheter till inflytande. Detta har även visat sig i tidigare forskning. Arnér (2009, s. 28), betonar att en förutsättning för att barn ska ges inflytande i förskolan handlar om att kunna närma sig barns perspektiv. Det kräver av vuxna att de kan anta en annans perspektiv än sitt eget. Tillikhet med Arnér (2009), håller även Pramling Samuelsson & Sheridan (2006), Westerlund (2011), liksom Sommer (2005), med om detta.

Föreliggande studies resultat visade att barns valmöjlighet var viktigt i arbetet med barns inflytande. Genom att barnen kan göra val i verksamheten gavs de möjlighet att påverka sin egen situation. Pramling Samuelsson & Sheridans (1999,2006, s. 38–39), forskning stödjer mina resultat. Författarna menar att då barnen ges rätt att välja och således påverka sin egen situation, kan även det yngsta barnet i förskolan få sin första förståelse för demokratiska värden.

6.2 Kategori 2: Växelvis

Resultatet visade att uppfattningar om barns inflytande i förskolan handlar om att inflytande blir till genom en växelvis påverkan mellan barn och lärare. Det framkom att barns intressen var viktigt att ta till vara för att barn skulle få inflytande i verksamheten. Likaledes visade resultatet att barns delaktighet var en förutsättning för barn att få inflytande, i förskolans verksamhet. Tillika med kategorin barn kan å ena sidan sägas att barns perspektiv även i denna kategori är framträdande, på så vis att barnen ses som medmänniskor att räkna med. Det eftersom att resultatet visar att barns inflytande blir till då barnens intressen tas till vara i verksamheten. Samtidigt är det å andra sidan av stor vikt att säga att kategorierna skiljer sig åt. Det eftersom att innerbörden i de olika kategorierna handlar om två skilda saker. I kategori barn blev barns perspektiv tydligt i och med att barns rättigheter fördes fram som betydelsefullt för uppfattningarna. I kategorin växelvis blir istället barns perspektiv framträdande i och med att ett närmande av barns perspektiv kan anses vara en förutsättning för en interaktion mellan lärare och barn.

Att barns intressen är viktigt att ta tillvara och utgå från i verksamheten råder det inga tvivel om. Det bekräftades även av det framkomna resultatet, då verksamheten utformades utifrån barnens tankar och idéer. Således kan mitt resultat sägas gå i linje med tidigare forskning om barns inflytande. Arnér (2009, s. 13), menar att inflytande i förskolan handlar om att barnen på ett tydligt sätt ska kunna påverka sin situation. Det innebär att lärare ska utveckla sin planering efter barnens intresse och erfarenheter. I föreliggande studies resultat framgick att barns intressen togs tillvara i planering av verksamheten och utmynnade i temaaktiviteter som tog sin utgångspunkt från barnens tankar, idéer och intressen. Det visade sig bland annat genom att man i en lärgrupp utgick från barnens önskemål i temat. Detta kan stärkas av Johanssons (2005, s. 96–97), forskning. Författaren menar att då verksamheten utgår från barns intressen anpassas verksamheten efter barnens önskemål. Det innebär således att barnens aktivitet följs upp av de vuxna. Av stor vikt och framträdande i arbetet är att de vuxna har en känslighet och en betydelsefull närvaro i arbetet med barnen. Det framkomna resultatet kan även kopplas till förskolans läroplan (skolverket, 2010, s. 12), där det betonas att barns intressen och de behov som de själva ger uttrycker för ska ligga till grund för verksamhetens

planering och utförande. I resultatet framgick att barn ges möjlighet till inflytande då de är delaktiga i ett gemensamt projekt, som bygger på dialog, respekt och en känsla av närvaro. Resultatet visade att barns delaktighet var viktigt i utformandet av förskolans utomhusmiljö. Barns delaktighet blev till genom att lärarna initierade aktiviteten, genom att berätta för barnen vad dem tänkt. Därefter uppmuntrades barnen till aktivitet och det resulterade i att barnen förde processen vidare. Barnen gavs bestämmanderätt och deras åsikter respekterades. Det visade sig genom att lärarna lyssnade på barnen och tog till vara det barnen kommit fram till i den fortsatta processen med projektet. Enligt Pramling Samuelsson & Sheridan (1999,2006, s. 71–72), ska barn mötas med respekt precis så som gäller för vuxna. Oberoende av kontext ska barn ges rättigheter att uttrycka sin mening och vara delaktiga. Det handlar om att barns sätt att förstå och uttrycka sig, ges en reell betydelse i och med att den bildar både form och innehåll i verksamheten. Utifrån aktiviteten kan av största sannolikhet även sägas att barnens kompetens togs tillvara och inte minst synliggjordes för barnen själva, genom att deras beslut var det som utgicks ifrån. Föreliggande studies resultat kan även ta stöd av Arnér's resonemang kring inflytande i förskolan. Arnér's (2009, s. 14), forskning påvisar just att barnen ges ett reellt inflytande då de kan påverka sin situation på ett påtagligt sätt.

6.3 Kategori 3: Läraren

I resultatet framkom att uppfattningar om barns inflytande handlade om lärarens situation i arbetet med barnen. Till skillnad från de andra kategorierna är här ett vuxenperspektiv framträdande. Det innebär således att barns möjligheter till inflytande är begränsat, eller tillfälligt. Det visade sig genom att barn och lärare delas in i olika roller. I resultatet framgick att barn ansågs vara i behov av vägledning från lärarna, vilket resulterade i att lärarna behövde besluta vad barnen inte ska göra. Resultatet visade även att vägledningen ansågs vara nödvändig för barnets bästa. Det eftersom att barn är barn och lärare är vuxna. Det framkomna resultatet kan sägas vara i linje med Johansson's (2011, s. 60), resonemang kring barnsyn. Författaren menar att då vuxna utgår från sina föreställningar om vad som anses vara bäst för barnen utgår dem utifrån ett vuxenperspektiv. Det utmärkande för detta synsätt är att läraren anser sig veta vad som är det bästa för barnen. Denna syn tenderar att ge upphov till att läraren befinner sig i ett ovanförperspektiv i jämförelse med barnen. Mitt resultat i studien går i linje med tidigare forskning om barns inflytande. Ett genomgående tema inom forskning kring barns inflytande är enligt Westerlund (2011, s. 26), relationen mellan de vuxnas kontroll och barns inflytande. Johansson (2011, s. 60), menar att det i förståelsen av barn dölja sig en maktaspekt.

Enligt tidigare forskning om barns inflytande går ibland barnens intressen och lärarens åt skilda håll, enligt Qvarsell (2001) i Arnér (2009, s. 30). Vuxna tenderar ibland att fokusera på ett trygghetsskapande arbete. Det kan medföra att kontroll och omsorg av barnet är centralt i verksamheten. Detta resulterar å ena sidan i att barnets perspektiv och således även att barns inflytande kan försummas. Å andra sidan kan frågan ställas huruvida det alltid är bra för barnen att ha inflytande vid samtliga situationer? Föreliggande studie visar att det råder en komplexitet i förskolans verksamhet i förhållande till det pedagogiska uppdraget. Utifrån studiens resultat kan å ena sidan tolkas som att de vuxna faktiskt behöver bestämma vid vissa situationer, för att kunna logistisera verksamheten och skapa en bra arbetsmiljö. Å andra sidan kan en annan tolkning göras kring det framkomna resultatet. Denna är att det skulle kunna innebära vissa svårigheter och dilemman finns, vad gäller att utföra det pedagogiska uppdrag lärare i förskolan förväntas göra. Mitt resultat kan ta stöd av Westerlund's (2011, s. 17–18), forskning. Författaren menar att de vuxna kan sägas ha tolkningsföreträde vad gäller

begreppet inflytande i förskolan. Det innebär således att det alltid är de vuxna som avgör i vilken utsträckning barnen ges eller inte ges inflytande i verksamheten. Resultatet visade även att de vuxna ansåg sig veta vad som var bäst för barnen. Det framkom genom att läraren talade om för ett barn vad som var det bästa för det barnet vid en cykel situation. I situationen framgick aldrig att läraren samtalade med barnet om hur barnet faktiskt tänkte och kände. Det gav således en antydning av att det var läraren som bestämde, utan att höra barnens åsikter. Vad beträffar att uppfattningarna i kategori läraren gav antydning av att lärare ibland var tvungna att bestämma över barnen, är resultatet även i linje med Johanssons (2011, s. 60) forskning. Författaren betonar att då vuxna utgår från sitt eget perspektiv är det karaktäristiska att det är de vuxnas ord som gäller i verksamheten, vilka även ska prioriteras. Sett till barns inflytande menar Pramling Samuelsson & Sheridan (1999,2006:71–72), att det är viktigt att vuxna strävar efter att tolka barnens sätt att vara och agera vid en situation. Det förutsätter dock att den vuxna har en kunskap som är gedigen kring det enskilda barnets erfarenheter och förutsättningar.

Studiens resultat visar även att barns inflytande i förskolans verksamhet handlade om att det bästa för barnen var att ingå lärarens bestämda plan. Denna plan utgick från den vuxnas intresse och hade fokus på att läraren ville dela med sig av sina erfarenheter och kunskaper till barnen för att ge dem lite förutsättningar. Vad gäller förutsättningar framkom att det handlade om att barnen först behövde veta vad de skulle bestämma i verksamheten. Det visade sig genom att barnens valmöjlighet vid en samling var begränsade, så tillvida att barnens intressen inte tog till vara då de gick utanför lärarens bestämda plan. Detta kan förstås av Johansson (2011, s. 60), som menar att barn och vuxnas önskemål kan gå åt olika riktningar. Det leder således till att barns behov inte tillgodoses. Det eftersom att barnen inte ges utrymme att välja utifrån sina erfarenheter och intressen. Således kan tolkas att barnens inflytande hamnade i skymundan. En fråga som skulle kunna ställas är vilka ”förutsättningar”, barnen egentligen gavs i samlingen? Enligt Arnér (2009, s. 27), har varige lärare en teori om sitt arbete som ibland kan vara omedveten. Denna kan sägas vara avgörande för hur lärarna planerar och genomför arbetet i praxis. För att verksamheten ska kunna utvecklas till det bättre krävs att praktik i förhållande till teori uppmärksammas och medvetengörs.

Föreliggande studies resultat visar att barns inflytande i förskolans verksamhet är tillfälligt. Det innebar å ena sidan att barnen kunde ha inflytande under vissa situationer och tillfällen i verksamheten . Samtidigt som barns inflytande därmed å andra sidan kan sägas vara begränsat. Det blev tydligt genom att barnen kunde välja ibland och ibland inte. Haug i Arnér (2009, s. 24), genomförde en utvärdering av förskolans kvalitet för åren 1998-2001. Denna utvärdering indikerade att en stor distans fanns mellan uppdraget med dess syfte och den pedagogiska verksamheten. Han kom fram till att det råder en stor komplexitet i förskolan och varnade för förenklingar som bland annat tid. I resultatet framkom just att tid och förutsättningar, var av stor vikt i arbetet med barns inflytande. Det visade sig genom att man vill mer än vad man förmår. Detta skapar konsekvenser i arbetet med barns inflytande, vilket visade sig genom att barnen fick inflytande under små stunder som föll sig naturligt. Således kan tolkas att barnen fick ett tillfälligt inflytande. Westerlund (2011, s. 32), skildrar att det ibland kan uppfattas som en svårighet att genomföra ett arbete där barn ska ges inflytande. Det ligger troligen tillgrund för att begreppet kan beskrivas vara komplext. För att arbetet med demokrati och barns inflytande ska genomsyra hela praxisarbetet krävs diskussioner inom ämnet. Av stor vikt kan också sägas vara att reflektera över hur man bemöter barnen och synliggöra det egna förhållningssättet. Resultatet gav även indikationen av att mer kunskap och kompetensutveckling behövs, för att barn ska bli delaktiga och få inflytande i verksamheten.

6.4 Pedagogiska implikationer

Vad har då barn för möjligheter att få inflytande i förskolans verksamhet? Och vilka svårigheter och dilemman kring barns inflytande framkom i föreliggande studies resultat? I resultat framgick att det råder en komplexitet kring barns möjlighet till inflytande i förskolans praxis. Det visar sig dels genom att svaren från en intervju med en person i resultatet kunde beskrivas i en eller flera uppfattningar. Vid vissa situationer kunde å ena sidan barnens röster höras och lyssnas på och verksamheten kunde anpassas efter barnens intressen och intentioner. Å andra sidan vid andra situationer ansågs det nödvändigt att bestämma över barnen. En slutsats som kan dras är att barns inflytande i förskolans verksamhet således är beroende av situation i den pedagogiska verksamheten. Oavsett situation, kan även sägas att svårigheter och dilemman kring att ge barn inflytande uppstår då de vuxna utgår från ett vuxenperspektiv. Ytterligare en slutsats som kan dras kring barns inflytande i förskolans verksamhet, är att föreställningar kring hinder och dilemman i den pedagogiska verksamheten, pekar på svårigheter med att ge barn inflytande.

Vad beträffar barns möjligheter till inflytande i den pedagogiska verksamheten, framgick av föreliggande studies resultat att, beroende på vilket perspektiv lärare utgår från ges barn möjligheter till inflytande därefter. En slutsats jag kan dra är att trots att det ibland förekommer en komplexitet i den pedagogiska verksamheten, är ändå barns möjligheter till inflytande beroende av att lärare kan ta barnens perspektiv. Resultat visade att en förutsättning för att barn ska ges inflytande över verksamhetens arbetssätt och utformning, kräver att lärare närmar sig barnens perspektiv. Avslutningsvis drar jag slutsatsen att det krävs en pedagogisk medvetenhet och kunskap för att barns inflytande ska genomsyras i den pedagogiska verksamheten i förskolan.

6.5 Fortsatt forskning

I studien undersökte jag förskollärares uppfattningar om barns inflytande i förskolan. Av stort intresse hade varit att undersöka hur barnen uppfattar att de har inflytande i verksamheten. Det skulle kunna ske i form av intervjuer med barn om inflytande och delaktighet. En fråga som kan ställas är om barnen upplever sig vara delaktiga och ha inflytande i förskolans verksamhet. Eller anpassar sig barnen till det läraren säger att man får, eller inte får göra? Det hade likaledes varit intressant att observera lärarnas arbete med barnen. Sett till denna studie hade den fördelaktigt kunnat kompletteras med observationer. Det hade varit intressant att undersöka hur det faktiskt förhåller sig i praxis. Likaledes hade även studiens trovärdighet kunnat öka. För att konkretisera begreppet inflytande än mer hade det varit av stort intresse att genomföra fokusstudier. Det skulle kunna ske utifrån att ett bestämt antal lärare medverkade i en fokusgrupp, där en gruppintervju genomfördes. Jag skulle se fallbeskrivningar kring typiska dilemman som kan förekomma kring barns inflytande, som ett intressant och troligen givande samtals underlag. I denna fokusgrupp hade lärarna getts möjligheter till reflektion kring barns inflytande och deras eget förhållningsätt. Sannolikheten är stor att detta skulle kunna medföra en utveckling av den pedagogiska verksamheten.

6.6 Slutord

Att det finns ett behov av att utveckla arbete än mer kring demokrati och barns inflytande i förskolan, råder det inga tvivel om. Detta kom även att bekräftas av studiens resultat. Sannolikheten är stor att verksamma pedagoger behöver lyfta begrepp som demokrati och barns inflytande än mer till ytan för att vrida och vända på begreppen i en ständig reflektion. Studien väcker många tankar och funderingar som av största sannolikhet kan vara en utgångspunkt att reflektera kring i arbetet med barnen. Det är först då vi lyfter upp ett fenomen till ytan och reflekterar kring det som en förändring tillika förbättring i verksamheten kan ske, enligt Arnér (2009).

Alla som arbetar med barn vet av största sannolikhet att barn har rätt att höras och komma tilltals i verksamheten. Men att skapa förutsättningar för barns inflytande i praxis tenderar inte att vara lika självklart. Frågan är inte om arbetet med barns inflytande ska utvecklas, utan istället hur?

7 Referenslista

Tryckta källor:

Arnér, E. (2009). *Barns inflytande i förskolan- en fråga om demokrati*. Studentlitteratur AB Lund.

Colliander, M, Ståhle, L & Wehner-Godee, C. (2010). *Om värden och omvärlden - pedagogik i praktik och teori från Reggio Emilia*. Stockholms universitets förlag.

Esaiasson, P, Gilljam, M., Oscarsson, H & Wängnerud, L. (2003/2007). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, uppl. 3:3. Stockholm: Norstedts juridik.

Esaiasson, P, Gilljam, M., Oscarsson, H & Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, uppl. 4. Stockholm: Norstedts juridik.

Elfström, I., Nilsson, B., Sterner, L., Wehner-Godée, C. (2008). *Barn och naturvetenskap-upptäcka, utforska, lära*. Stockholm: Liber AB.

Johansson, E. (2001). *Små barns etik*. Liber AB, Stockholm.

Lenz Taguchi, H. (2009). *Varför pedagogisk dokumentation?* Stockholm: HLS Förlag.

Marton, F., & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Studentlitteratur, Lund.

Pramling Samuelsson, I & Asplund Carlsson. (2003). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.

Pramling Samuelsson, I & Mårdsjö Olsson, A.(1997,2007). *Grundläggande färdigheter - och färdigheternas grundläggande*. Studentlitteratur AB.

Pramling Samuelsson, I & Sheridan, S. (1999,2006). *Lärandets grogrund*. Studentlitteratur AB.

Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö98. Reviderad 2010*. Stockholm: Fritzes förlag.

Sommer, D. (2005). *Barndomspsykologi, Utveckling i en förändrad värld*. (2:a reviderade utgåvan). Stockholm: Liber AB.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur AB, Lund.

Svenska akademins ordlista över svenska språket, (2006). Utgiven av svenska akademien, Stockholm.

UD INFO, (2006). *Mänskliga rättigheter-Konventionen om barnets rättigheter*. Ny reviderad upplaga. Stockholm.

Vallberg Roth, A. (2002). *De yngre barnens läroplanshistoria*. Studentlitteratur AB, Lund.

Åberg, A., & Lenz Taguchi, H. (2005). *Lyssnandets pedagogik- etik och demokrati i ett pedagogiskt arbete*. Författarna och Liber.

Internetkällor:

Ekström, K. (2007). *Förskolans pedagogiska praktik – Ett verksamhetsperspektiv*. Doktorsavhandlingar inom den Nationella, Forskarskolan i Pedagogiskt Arbete nr 5 Hämtad 2012-11-16, från;
<http://umu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:145316>

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Hämtat 2012-11-13, från;
http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_t_f_2002.pdf

Johansson, E. (2005). *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Hämtad; 2012-11-14, från;
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1830>

Johansson, E. (2011). *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Stockholm: Skolverket. Hämtad 2012-10-09, från;
<http://www.haninge.se/upload/49590/pdf2694%5B1%5D.pdf>

Johansson, M. (2009). *Forskarens ståndpunkt i den fenomenografiska forskningen - ett försök att formulera en egen position*. Pedagogisk forskning i Sverige 2009 ÅRG 14 NR 1 s.45-58 ISSN 1401-6788. Hämtad 2012-12-12, från;
<http://ojs.ub.gu.se/ojs/index.php/pfs/article/view/586>

Kroksmark, T: (2007). *Fenomenografisk didaktik1– en didaktisk möjlighet*. Didaktisk Tidskrift Vol. 17, No. 2-3, 2007 JÖNKÖPING UNIVERSITY PRESS. Hämtad 2012-11-23, från;
www.didaktisktidskrift.se/Fenomenografiskdidaktik%202007.pdf

Larsson, S. (2011). *Kvalitativ analys -exemplet fenomenografi*. ISBN: 91-44-24331-6. Serie: Teori, forskning, praktik. Hämtad 2012-11-26, från;
[http://gothenburg.summon.serialssolutions.com/sv-SE/search?s.cmd=setTextQuery\(fenomenografi\)&s.q=fenomegrafi](http://gothenburg.summon.serialssolutions.com/sv-SE/search?s.cmd=setTextQuery(fenomenografi)&s.q=fenomegrafi)

Pramling Samuelsson, I & Sheridan, S. (2003). *Delaktighet som värdering och pedagogik*. Pedagogisk forskning i Sverige 2003 årg. 8 nr1-2 s 70-84 issn 140-6788. Hämtad 2012-12-16, från;
www.ped.gu.se/bion/juurnal/pedfo/pdf/pdf-filer/pramsher.pdf

Regeringskansliet, (DS 2003:46). *Var-dags-inflytande i förskola, skola och vuxenutbildning*. (pdf 776kB). Hämtad 2012-12-16, från;
www.regeringen.se/sb/d/108/a/1298

Regeringskansliet (U2010:4443/S). Promemoria: *Förslag till vissa förtydliganden och kompletteringar av förskolans läroplan* (pdf 243 kB). Hämtad 2012-11-18, från;
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/15/03/71/863b49d0.pdf>

Skolverket, (2000). *En temabild om värdegrunden - Med demokrati som uppdrag*. Hämtad 2012-11-18, från;
http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.142332!/Menu/article/attachment/pdf721.pdf

Skolverket, (2011). *Förskolans och skolans värdegrund – förhållningssätt, verktyg och metoder*. Utvecklingsavdelningen. Hämtat 2012-11-15, från;
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2579>

UD INFO - skrift: Mänskliga rättigheter. *Konventionen om barnets rättigheter*. UD 05 059, (2006), Typ: Informationsmaterial, Avsändare: Utrikesdepartementet . Hämtad 2012-11-15, från;
http://www.regeringen.se/download/b8de24c7.pdf?major=1&minor=40998&cn=attachmentPublIDuplicator_0_attachment

Utbildningsdepartementet, (2011). *Förskola i utveckling - bakgrund till ändringar i förskolans läroplan*. U10.027. Hämtad 2012-11-12, från;
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/15/89/51/20e75aa2.pdf>

Vetenskaprådet, (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtat 2012-11-22, från;
www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf

Westerlund, K. (2011). *Pedagogers arbete med förskolebarns inflytande. En demokratididaktisk studie*. Hämtad 2012-11-16, från;
<http://dspace.mah.se:8080/bitstream/handle/2043/12262/Westlund%20muep.pdf?sequence=2>

Personlig kommunikation

Mårdsjö Olsson, A. (Personlig kommunikation, december 2012).

8 Bilaga 1

Intervjuunderlag

- Berätta hur du uppfattar begreppet demokrati i förskolan? Beskriv med exempel.
- Berätta hur du anser att du bemöter barnen, vad är viktigt? Beskriv med exempel.
- Hur skulle du beskriva dig som en demokratisk förebild? Beskriv med exempel

Berätta hur du uppfattar barns inflytande i förskolans verksamhet? Beskriv med exempel?

- Hur resonerar du kring barns möjlighet till inflytande och delaktighet i er verksamheten? Beskriv med exempel.
- Upplever du att eventuella hinder finns som begränsar i vilken utsträckning barnen ges inflytande i verksamheten? Beskriv med exempel.
- Hur upplever du att ni som arbetslag reflekterar över barns Inflytande?
- Berätta hur du uppfattar att du/ni arbetar med barns inflytande i verksamheten. Beskriv med exempel.
- Berätta hur tar ni reda på barns intressen? Beskriv med exempel.
- Berätta hur du/ni tar ni till vara på barnens intressen i planeringen av verksamheten? Beskriv med exempel
- Berätta hur du tror att barnen upplever att de har inflytande och är delaktiga i er verksamhet? Beskriv med exempel.
- Upplever du att arbetet med barns inflytande och delaktighet påverkas av barnets ålder? Beskriv med exempel.
- Berätta hur du/ ni skulle ni kunna göra för att barnen skulle få än mer inflytande och delaktighet i verksamheten? Beskriv med exempel
- Är det något mer du vill tillägga?

9 Bilaga 2

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Hej!

Du/ni inbjuds till att vara delaktiga i en studie som har fokus på pedagogers uppfattningar om demokrati och barns inflytande i förskolan.

Jag som utför undersökningen heter Christina Almqvist, och jag läser till lärare i förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år vid Göteborgs Universitet. Jag skriver nu mitt examensarbete inom instutionen för pedagogik, kommunikation och lärande (IPKL).

Syftet med studien är att beskriva och analysera uppfattningar om barns inflytande i förskolans verksamhet.

Examensarbetet är en offentlig handling, vilket innebär att jag kommer behandla alla personuppgifter konfidentiellt enligt forskningsetiska principer. I min uppsats kommer det inte gå att utläsa vilka pedagoger som deltagit i studien, eller vilken förskola/skola undersökningen skett.

Din medverkan i studien består av att delta i en intervju. Att delta i intervjun är frivilligt och du har rättigheten att avbryta din medverkan i studien när helst du känner. Intervjun med dig kommer att utföras vid ett tillfälle under veckorna 48-49, och planeras att ta 60 minuter. Intervjun kommer att spelas in på band.

Vid önskemål kommer jag att redovisa resultatet för personalgruppen. Om du har frågor kring intervjustudien, samt om du vill läsa examensarbetet är du välkommen att kontakta mig.

Vänliga hälsningar Christina Almqvist (gusplanch@student.gu.se)

Jag medverkar i studien genom att bli intervjuad

Jag vill inte medverka i studien.....

Namnunderskrift.....